

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

www.pravoslavlje.rs

Пронађена књига Захарије Орфелина

Излази 1. и 15. у месецу

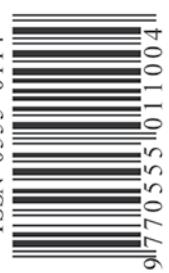
1. фебруар 2013. године

2,5 КМ

Број 1101

Цена 90 динара

ISSN 0555-0114

9770555011004

Светиње Косова и Метохије – Манастир Улије –

На брду Градац, у селу Улије изнад Лепосавића, налази се манастир Света Петка – манастир Улије.

Не постоје прецизни подаци о настанку цркве. Њени темељи датирају из средњег века. Од времена епископовања Епископа ра-

шко-призренског Павла (потоњег Патријарха Павла), црква празнује Преподобну Мати Параскеву – Свету Петку.

Црква је обновљена 1935. године, на темељима старе цркве, а унутрашње мере су седам метара са нешто

више од три метра. На јужном зиду су очувана три а на северном два реда камених тесаника. Сачуван је и зид апсиде у висини од нешто више од пола метра до метар и по... М. П.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1101

4
Активности патријарха

9
Његова Светост Патријарх
српски Г. Иринеј –
извод из Божићног разговора
за Радио Слово љубаве
Празник чистих срца

10
Разговор са Епископом бачким
Иринејем (Буловићем)
**На делу је духовно
умртвљивање српског народа**

16
Против папства римскога
Захарије Орфелина
Проф. др Владислав Вукашиновић

20
Разговор са
др Владиславом Пузовићем
**Руска емиграција у XX веку
– јединствен феномен у
историји**
Олга Стојановић

24
Овим побеђуј!
Олга Стојановић

26
Град под ледом
Олга Стојановић

28
„Борба за веру“
Архимандрит Јован (Радосављевић)

30
Разговор са Матијом
Бећковићем, песником
**Косово је Србија
од неба купила**
Славица Лазић

33
Историјски темељи
Републике Српске
Радован Пилићовић

34
О култу и школским
прославама Св. Саве
Радован Пилићовић

38
Прослављање хришћанских
светитеља у европским
градовима
Владимир Марјановић

40
Свет књиге

41
Вести из прошлости

42
Наука, уметност, култура

43
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве
47
Вјечнаја памјат

На насловној страни:
**Протојереј-ставрофор проф. др
Владимир Вукашиновић и управник
Библиотеке Српске Патријаршије
мр Зоран Недељковић
у Рукописном одељењу
Фотографија: Ђакон Драган С. Танасијевић**

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Президент мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Президент др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двоброј.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полуоглашња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Предплатна за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-471-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Предплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-85-786
e-mail: pravoslavje@spc.rs – редакција
pravoslavje@spc.rs – предплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији.
Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају
стварне ауторе.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф/факс: 032/717-522, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 – Православље

COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Канцеларије за сарадњу са црквама
и верским заједницама Владе Републике Србије

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је, 27. децембра 2012. у Патријаршији српској у Београду у одвојеним посетама: г. Милету Радојевића, директора Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама, као и г. Милојка Будимира, председника Удружења Срба из Хрватске, са члановима делегације: г. Чедомиром Марићем, г. Радом Матијашем, г. Вељком Вукелићем и г. Јованом Кабларом.

Патријарх српски Иринеј примио је, 4. јануара 2013. године, у Патријаршији српској у Београду г. Франца Бута, амбасадора Словеније у Београду, и заменика амбасадора и овлашћеног министра г. Милана Предана.

Седница ЕУО АЕМ

Патријарх Српски је председавао 31. децембра 2012. седницом Епархијског управног одбора Архиепископије београдско-карловачке.

На Божићно-богојављенским сретањима

Са благословом и у присуству Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, 2. јануара 2013. године Издавачка фондација Архиепископије београдско-карловачке у сарадњи са Привредном фондацијом АЕМ-а, организовала је овогодишња Божићно-богојављенска сретања која су трајала до 27. јануара ове године.

На опелу песнику

Првојерарх српски је присуствовао 4. јануара 2013. опелу песнику Слободану Ракитићу, које су, на београдском Новом гробљу, служили Преосвећена Господа епископи: шумадијски Јован, браничевски Игнатије и хвостански Атанасије, уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке.

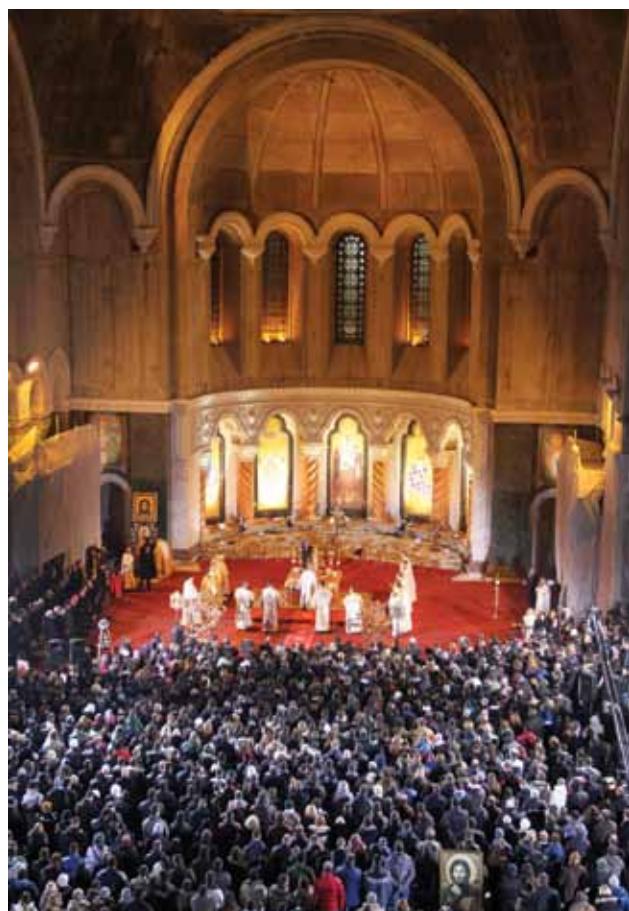
На Пашином Брду

Његова Светост Патријарх Иринеј служио је 6. јануара 2013. г., на Бадњи дан Свету Архијерејску Литургију у Цркви Св. Тројице на Пашином Брду у Београду. Овом приликом Патријарх Српски је рукоположио ћакона Борјана Антића у чин превзивтера.

На Бадње вече

У навечерје радосног празника Рођења Господњег, Патријарх српски Иринеј служио је вечерње у Цркви Св. Александра Невског. После освећења и ложења бадњака, Патријарх Иринеј је одслужио велико празнично повечерје, а најмлађим улепшао Бадње вече поделивши им божићне пакетиће. Богослужењу је присуствовао градоначелник Београда г. Драган Ђилас.

Поноћна Божићна Литургија

Предстојатељ Српске Цркве, уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке, началствовао је поноћном Божићном Литургијом у Спомен-храму Светог Саве на Врачару. У препуном храму богослужењу су присуствовали председник Владе Републике Србије г. Ивица Дачић, председник Скупштине Србије г. Небојша Стефановић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, престолонаследник Александар Карађорђевић са члановима краљевске породице, директор Канцеларије за сарадњу са Црквама и верским заједницама г. Милета Радојевић, као и монсињор Орландо Антонини, апостолски нунције у Београду, и надбискуп београдски Станислав Хочевар.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј у Грузији

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј боравио је од 9. јануара 2013. године, у пријатељској четврордневној посети Грузији. Повод ове посете била је прослава 35. годишњице устоличења и 80. година од рођења Његове Светости Католикоса-Патријарха све Грузије Г. Илије. У пратњи Његове Светости су били Високопреосвећени Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и ђакон Александар Секулић, службеник Кабинета Патријарха Српског.

По слетању у Истанбул, Свјатјејши је заједно са својом пратњом посетио конзулат Републике Србије у Истанбулу. Том приликом Патријарх Српски је имао јединствену прилику да погледа матичне књиге које се чувају у конзулату, а које сведоче о животу Срба у древном Царевом граду.

У раним јутарњим часовима по доласку у Тбилиси, делегацију Српске Православне Цркве су срдечно дочекали великородостојници Грузијске Цркве.

Сусрет поглавара две сестринске Цркве

Његова Светост Католикос и Патријарх све Грузије Г. Илија организовао је 10. јануара пријем за до тада приспеле делегације православних помесних Цркава које су учествовале у планираним свечаностима 13. јануара. Члану делегације наше Цркве, ђакону Александру Секулићу, недостајале су речи хвале за гостољубивост домаћина: - Након нешто више од часа проведеног у пријатној атмосфери, уз слушање композиција које је Патријарх Илија својевремено компоновао сви присутни су констатовали да та дела једноставно одузимају дах својом лепотом“.

Патријарх српски Г. Иринеј, у чијој пратњи је био Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, и остали високи гости, потом су посетили Музеј „Симон Ҷанаши“, као и Национални музеј уметности у којима су имали јединствену прилику да се упознају са богатим уметничким наслеђем ове братске земље и сестринске нам Цркве. С обзиром да на овим просторима никада није деловала иконоборачка јерес, сачуване иконе су од непроцењиве вредности и ретке ствари.

Пријем код председника Грузије

Председник Грузије г. Михаил Сакашвили организовао је 10. јануара свечани пријем и вечеру поводом двоструког јубилеја Његове Светости Католикоса - Патријарха све Грузије Г. Илије. Том приликом Патријарху Илији су након Председника, лично упутили честитке у пригодним говорима: Васељенски Патријарх Г. Вартоломеј, Патријарх српски Г. Иринеј и Митрополит Кирил, мјестобљуститељ бугарског Патријарашког трона. Патријарх Илија за благодарио је великом броју уважених званица које су се одзвале позиву да молитвено учествују у прослави – 35. годишњице његове патријарашке службе. Том приликом, у председничкој палати уприличен је и пригодан културно-уметнички програм.

Посета Универзитету

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј посетио је 11. јануара, заједно са члановима делегација осталих Православних Цркава пристиглих на прославу, Универзитет „Свети Андреј Првозвани“ у Тбилисију. На свечаности отварања научне конференције, после поздравних речи ректора Универзитета, присутнима се обратио и Патријарх српски Г. Иринеј, истакавши важну улогу Патријарха Илије који је својом, скоро четири деценије дугом, патријарашком службом обележио једну значајну епоху: „Овај јубилеј је утолико већи јер је Патријарх Илија управљао Црквом у изузетно тешким временима за грузијски народ. У овој духовној радости сви треба да стремимо ка духовном јединству свих православних, које се данас и овде огледа у учешћу многих представника помесних Православних Цркава.“

Поред домаћина Патријарха Илије, скупу на Универзитету присуствовали су и пригодним беседама се обратили и Васељенски Патријарх Вартоломеј и Митрополит чешки Христофор.

Пријем код премијера Грузије

Председник Владе Грузије г. Бидзин Иванишвили и председник Грузијског парламента г. Давид Усупашвили примили су 11. јануара Патријарха српског Иринеја и друге високе званице присутне на прослави јубилеја Грузијске Цркве.

На свечаном концерту

На концерт у одржаном 11. јануара, поводом 35 година управљања Грузијском Црквом Католикосом - Патријархом Илије, у присуству пар хиљада посетилаца изведен је свечани културно-уметнички програм, који је на почетку дочарао богатство народне традиције Грузије, а потом приказао дела Његове Светости Патријарха и Католикоса све Грузије Г. Илије у извођењу заслужних уметника Грузије. После свечаног концерта, приређена је заједничка вечера за госте из помесних Православних Цркава.

Поклоњење моштима Св. Нине

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј посетио је, 12. јануара у месту Бодбе, једну од највећих светиња православне Грузије - манастир Свете Нине, у коме су и похрањене њене чудотворне мошти. Патријарх Српски је свечано дочекан испред порте манастира певаном доксологијом. Патријарх је, затим, одслужио молебан. Благодарећи на показаној љубави, у свом обраћању присутним Патријарх српски Иринеј је истакао да је његово срце у овој велелепној светињи нарочито испуњено духовном радошћу, с обзиром да је његова мајка по замонашењу примила име Нина. Затим је благословио монахиње које су делегацији Српске Православне Цркве приредиле изванредан дочек и пријем. Манастир Св. Нине, основан још у деветом веку, постојано чува лепоту православне вере и древну традицију грузијског народа, чија земља са поносом носи име по Св. Великомученику Георгију, који је био рођак Св. равноапостолне Нине.

Свечани пријем у парламенту

У вечерњим часовима, 12. јануара организован је свечани пријем у Грузијском парламенту коме су поред Патријарха све Грузије Г. Илије, присуствовали Његова Светост Васељенски Патријарх Г. Вартоломеј, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј у пратњи Високопреосвећеног Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија, Мјестобљуститељ бугарског патријара-

шког трона Високопреосвећени Митрополит Г. Кирил, Високопреосвећени Митрополит чешки и словачких земаља Г. Христофор, Високопреосвећени Митрополит волоколамски Г. Иларион, шеф Одељења за спољне послове Московске патријаршије, као и високи представници других Православних Цркава.

Литургијско сабрање у Тбилисију

Свечано обележавање 35 година патријарашке службе и 80 година од рођења Његове Светости Католикоса - Патријарха све Грузије Г. Илије II употпуњено је Светом Архијерејском Литургијом коју су 13. јануара 2013. године у Светотројичком саборном храму у Тбилисију служили: Његова Светосветост Патријарх константинопољски и васељенски Г. Вартоломеј, Његова Светост Патријарх све Грузије Г. Илија, Патријарх српски Г. Иринеј, Мјестобљуститељ бугарског патријарашког трона Његово Високопреосвещенство Митрополит варнски Г. Кирил, Митрополит чешки и словачких земаља Г. Христофор, Митрополит волоколамски Г. Иларион, представници делегација помесних Православних Цркава и преко стотину архијереја, свештеника, свештеномонаха и ђакона.

Повратак из Грузије

Делегације Цариградске и Српске патријаршије, свечано испраћене из Тбилисија, заједно су допутовале у Цариград. Његова Светосветост Васељенски Патријарх Г. Вартоломеј уприличио је 14. јануара 2013. године пријем за српску делегацију током којег су сумирани утисци са прославе значајног јубилеја грузијског Патријарха Илије. Овом приликом Патријарх српски Г. Иринеј је посетио два значајна светилишта древног Царевог Града - Цркву Пресвете Богородице Најсветије – „Памакаристос“ и Цркву Пресвете Богородице Влахернске.

*Извор: Информативна служба СПЦ
Фотографије: ђакон Александар Секулић*

Богојављење у Земуну

Патријарх српски Иринеј служио је 19. јануара 2013. г., на Богојављење, Свету Архијерејску Литургију у земунској Николајевској цркви. Саслужијало је више београдских свештенослужитеља уз појање хора. Велики број верника, међу којима су били г. Бранислав Простран, председник Општине Земун, са сарадницима, присуствовао је молитвеном сабрању. Након освећења богојављенске водице Патријарх Иринеј је беседио: „Крштењем на реци Јордану, Господ нам је показао на који начин се освећујемо, посвећујемо и бивамо деца и синови Божији – не по природи нашој, него по љубави и доброти Божијој.

На слави Храма Св. Јована

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј је, 20. јануара, на празник Сабора Св. Јована Крститеља служио Свету Архијерејску Литургију у цркви посвећеној овом светитељу на београдском Централном гробљу.

На промоцији дела „Свети Сава у руском царском летопису“

Са благословом Патријарха српског Иринеја, Завод за уџбенике објавио је капитално дело „Свети Сава у руском царском летопису“, које је приредио Милован Ви-

тезовић, а са старог руског језика превела Миљенка Вitezović. Представљање књиге одржано је 21. јануара у Патријаршији српској у Београду. Скуп је отворио Патријарх Српски, а присутне је поздравио и министар културе и информисања г. Бранислав Петковић. О књизи су говорили: историчар уметности проф. др Аника Сковран, директор Завода за уџбенике г. Милољуб Албијанић, и аутор Милован Вitezović. Свечаности је, поред многобројних културних и јавних посленика, присуствовао и престолонаследник Александар Карађорђевић.

У књизи су дата и мишљења о Летопису Патријарха московског и све Русије Г. Алексеја, Председника Русије Владимира Путина, и Александра Лихачова, академика и председника писаца Русије.

У Математичкој гимназији

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, 25. јануара је посетио Математичку гимназију где је преломио славски колач. „Центар наше историје и културе је личност Св. Саве. Он је заједно са својим оцем, Стефаном Немањом, поставио темеље српске државе и Цркве, које су хармонично сарађивале. Све што је културно, вредно, трајно и непролазно добили смо од Светог Саве. Иако је његове мошти зликовац спалио, Савин дух је и данас остао да живи у свима нама,“ поручио је Патријарх ученицима и професорима ове школе.

У Народној библиотеци

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј посетио је, 26. јануара 2013. године, Народну библиотеку Србије где је преломио славски колач Друштва „Свети Сава“.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј – извод из Божићног разговора за Радио Слово љубве

Празник чистих срца

Свеправославни и свехришћански празник Христовог рођења је пре свега празник чистих срца, онаквих каква су била у анђела приликом рођења Господа Христа. Празник радости какву су осећали пастири који су били први сведоци и први проповедници Његовог рођења.

Свима желим да имамо ту радост, не само за време празника, већ и читавог свог живота.

Ваша Светости, Божић је право време за речи утеше, наде и љубави...

– Божић је наш и највећи и најрадоснији празник. Да, то је заиста празник који осмишљава, не само наш свакидашњи живот, него и наше патње и наша страдања, који доноси утешу, јер Божићем откривамо смисао нашег постојања и нашег живота. А све то откривамо кроз личност Господа Христа, јер је Његов животни пут, пут свакога од нас, јер се Он родио као и ми, а и ми ћемо такође доживети и проживети све моменте Његовог живота. И страдања која доживљавамо у овом животу и смрт, али нас зато очекује и оно што је тријумф и сав смисао наше вере – а то је Вајсреје и вера у вечни и бесмртни живот. Наравно, све ово има вредност уколико је утемељено и оправдано нашем јеванђељском вером.

Суочавамо се са проблемом нестајања Срба. Ти-хог умирања нашег народа због „беле куге“...

– На жалост то је проблем који не прети само нама него и читавој Европи. Изумирање народа се дешава на такав начин, да он представља атак на Онога који нам је дао овај живот. Прекида се зачети живот на најбруталнији начин какав не чини ни непријатељ непријатељу, а камоли родитељ деци која су зачета у утроби мајке. То је заиста грех који вапије на небу и сигурно због тога род људски неће проћи без опомене Божије – а оне су исувише очигледне. Они који хоће да се увере у то, могу и без много памети и разума, да схвате, да је много шта од онога што нам се дешава, у ствари опомена Божија на рачун нашег понашања.

Ваша Светости, чињеница је да је у Србији велики проблем сиромаштво. Шта Црква може да уради да се повећа солидарност међу људима да би се помогло најугроженијима?

– Она не може да учини све, али може много. Проповедајући, може да пробуди свест код људи да схвате да помоћи другом, не значи чинити велике

и скупе поклоне. Када би сви ми одвојили од онога сувишнога – одвојили, а не лишили – онда би то била допуна онога што имају они којима је помоћ потребна. Ми знамо из историје Цркве да су многи, да би учинили добро, да би помогли својим ближњима, делили свој ручак, вечеру... понекад делили све... та свест нам је данас потребна. Имати свакодневно у глави сазнање и о бли-

жњем свом, и о његовим потребама. То је велико дело. Када се тако чини, радост не осећа само онај коме се даје, коме се помаже, већ радост доживљава и лице које то чини. И када би људи о томе мало више размишљали сигурно би било више прилика и начина да се реши овај акутни проблем. Он је посебно актуелан код нас, јер ми поред великог броја незапослених имамо и много избеглица које живе искључиво од помоћи средине у којој се налазе.

Зато и кажемо да је наше само оно што дајемо другима...

– Управо тако. Ми смо вредни утолико уколико живимо и живот других.

Ваша Светости, чини се да нам је данас, више него икада потребно суштинско испуњавање вере. Да не будемо фарисеји, него да што је више могуће волимо Бога и ближњега свога.

– Имати веру, то није рећи: ја верујем. Вера није ни филозофија ни етички систем вредности. Вера је живот по Христу. У томе лежи тајна ширења хришћанства и успеха апостола, проповедника. Они су проповедали своју веру онако како су живели, и оно што су проповедали, то су и примењивали у своме животу. То је права вера. Право хришћанство. Вера без живота је мртва. Тако је речено и у Јеванђељу. Ми пре свега морамо живети своју веру. Ту лежи и један од највећих разлога неуспеха многих који проповедају. Што не проповедају и начином свога живота, него речима само, а сами су далеко од праве вере и праве истине.

Разговор са Епископом бачким
Иринејем (Буловићем)

На делу је духовно умртвљивање српског народа

Није лако, али хришћански је надати се и кад изгледа да наде нема.
Али наде ипак има!

Објављивање наводног „Меморандума СПЦ о Косову“ подигло је недавно велику тензију. Оспорена је аутентичност тог писма, али нимало безазлен траг је остао. Већ и самим фокусирањем јавне пажње, учник и циљ „програмера“ овог догађаја добрано су остварени. Како коментаришете збијања око Меморандума, његове актере и смишо?

– Као што сам већ раније, у име Светог Синода, објаснио, не постоји никакав тајanstveni „Меморандум“ Цркве о Косову и Метохији: постоји једно писмо, упућено Председнику Србије, а на мењено читавом државном врху, као што постоји и редован усмени дијалог на релацији држава – Црква по овом, данас главном црквено-народном и државном питању. Ви сте вероватно у праву када мислите да су циљеви „програмера“ текста представљеног јавности као синодско писмо са мним његовим објављивањем у доброј мери остварени, али је, морам да додам, остварена и пропагандна хајка против наше Цркве у медијима, са циљем да се нанесе штета њеном моралном ауторитету и кредитабилитету, а у неким крајње антиправославно и антисрпски оријентисаним београдским медијима, и да јој се оспори чак и право да се јавно изјашњава

о питању свих наших питања (то је, забога, „мешање у политику“, као да су православни хришћани у нашој држави ван закона или кажњени лишењем грађанских права и грађанске одговорности, на коју монопол ваљда имају невладине организације, посебно оне од по пет-шест чланова и са препознатљивом реториком).

Смисао свих тих неславних догађаја – у којима је играло улогу и несналажење поједињих црквених личности, ако не и њихова не-промишљеност – био је покушај одређених странака да ауторитет и став Српске Православне Цркве некако „поделе“ са Светим Синодом. Наравно, споменуте странке заступају исправан, патриотски и одговоран став по питању јужне покрајине Србије, али то не значи да треба да употребљавају израз „Синод и ми“ или, још неумесније, израз „ми и Синод“. Синод је уверен да не артикулише само став него и став огромне већине православних верника српске народности и наших суграђана других вероисповести и несрпске припадности када поручује, већ годинама, да немамо право да препустимо Косово и Метохију онима који су га отели силом, и то више туђом неголи својом, као и да нико нема право да ту земљу, освештану нашим највећим светињама и натопљену

мученичком крвљу, трампи за го-ла обећања да ће кад-тад почети „преговори“ о вртоглавим виси-нама наше неизвесне, али зато, Боже мој, без даљњега светле будућности у европском земаљском рају, у којем су сви људи и народи слободни, богати и срећни, уз фун-сноту да су неки мало више јед-наки у оквиру опште једнакости.

Ако „најоштрије писмо у исто-рији СПЦ“ – како се оцењу-је, „није потекло из Цркве“, а истовремено постоји документ којим се Црква, уз напомену да он није намењен јавности, јесте обратила водећим политичарима у земљи, можете ли нам открити тачке значајнијег мимоилажења и супротста-вљености два документа? Ово је важно будући да се у објављеном писму оштро крити-кује државна политика према Ким, и изражава суштинско неслагање са актуелним по-литичким дискурсом земље, унутрашњом и спољном поли-тиком режима?

– Писмо Светог Синода није „оштро“, а поготову није „најоштрије у историји Српске Православне Цркве“. Ове формула-ције само показују степен медиј-ске манипулатије. Оно је, као и сва ранија обраћања наше Цркве било коме код нас и у свету, ја-

сно и недвосмислено, одлучно и поштено, надахнуто искључиво љубављу и бригом за српски народ у Старој Србији (зашто би типично бољшевичка скраћеница „Космет“ била бола од овог вишевековног назива, до Тита јединог постојећег?), као и добром вољом према несрпским народима, укључујући, наравно, и косовско-метохијске Арбанасе. Оно се не бави „политичким дискурсом земље“ уопште или „политиком режима“ као таквом него само и искључиво проблемом Косова и Метохије.

Овде не желим нити могу да употребљајем синодско писмо са објављеним неаутентичним текстом јер Синод није донео одлуку да упути „отворено писмо“. Разуме се, ако и када затреба, Синод се обраћа појединцима и установама и путем отворених писама, а укупној јавности најчешће преко званичних саопштења.

У окриљу Цркве не доводи се међутим у сумњу став да СПЦ не би требало да се либи да пред свој народ, пред власт та-коће, изађе с јасним ставом о судбинским питањима земље. Ако решавање статуса Косова и Метохије јесте у том броју суд-боносних одлука, који су онда разлози одлучили да се аутен-тично писмо СПЦ не објави?

– Зато што за то нема суштинског разлога. Јер, свој став о Косову и Метохији Црква саопштава, можемо рећи, из дана у дан, разним поводима. Следећи такав повод може бити државна платформа за преговоре о статусу или о привременом уређењу односâ у нашој јужној покрајини када нам пуни садржај те платформе буде доступан.

Иначе, сложићете се да ниједна институција на свету не објављује сву своју службену преписку него је чува у архиви. Тако поступа и *Печат*. Без пристанка адресата немамо морално право да објављујемо писмо које је њему на-мењено и урученено. Колико бисмо изгледали озбиљни у очима свих

са којима смо у контакту кад би они знали да оно што им пишемо и што нам пишу може било ког дана да осване у медијима, пропраћено свакојаким манипулативним коментарима и тумачењима? Просто-напросто, није све за јавност. Притом је извесно да јавност неће бити ускраћена за сведочење наше Цркве. Јер, њена реч је, начелно и по природи ствари, јавна реч.

Тврди се да у Српској Православној Цркви нема подела, то каже и Патријарх српски Г. Иринеј, пошто су се у јавно-сти појавиле спекулације о два става Цркве о Косову. Прича о подели није нова, чини се да она није ни сасвим без основа, као и да њена озбиљност превазилази разумљиве разлике у карактеру, темпераменту или „склопу личности“ њених архијереја. Каква будућност Цркви у том смислу предстоји, посредно дакле и свима чија су очекивања од ње велика?

– Тврђење је тачно. У Српској Православној Цркви нема поделâ. Има разликâ у ономе што је споредно, заснованих на „склопу личности“, начину размишљања и могућности увида у сву сложеност прилика и изазовâ, али оне не доводе у питање јединство кад је реч о суштинском сагледавању проблема Старе Србије, односно Косова и Метохије.

Поделе многоструке, и њима инспирисани сукоби, овдашњи су вековни усуд. Поводом скрашањег необичног „загрљаја“ Цркве и државе, Ви сте гласине демантовали изјавом: „Нема сукоба СПЦ и државе због Косова и Метохије или због било којег другог питања“. Многи су то разумeli као „дипломатски такт“, али остало је питање – може ли уопште сукоб такве природе постојати, а да то истовремено не значи да једна страна озбиљније није у праву?

Није то био „дипломатски такт“ него исказ о стварности. Сагласан сам с тим да би сукоб Цркве

и државе по питању Косова и Метохије или по неком другом виталном питању живота укупне заједнице показао да једна страна није у праву. Лично, тешко могу да замислим ситуацију у којој Црква није у праву – не зато што сам ја епископ те Цркве или, ако хоћете, њен портпарол него зато што се она надахнује и руководи речју Божијом, Јеванђељем Христовим, његовом истином, љубављу и правдом, а не тежњом да угоди људима, па ма они били и домаћа државна власт или светски моћници скривени иза еуфемизма „међународна заједница“. Са друге стране, нити је Србија црквена држава нити је Српска Православна Црква државна Црква. Стога Црква не може и не жели да било шта диктира легалној и легитимној државној власти. Она јој предочава своја гледишта, а државна власт их узима или не узима у обзир, са моралним и политичким последицама које из тога проистичу. Наравно, када би држава, не дај Боже, кренула директно против сопственог народа, вере, морала, слободе или живота као вредности и светиње, Црква би јој се без сумње супротставила не дајући Божије ћесару и држећи се библијског начела да се Богу ваља већма покоравати него људима.

Хоће ли, у времену које долази, Црква у комуникацији са властодршцима јавно исто-ставити неке своје „границе“? Интегрисано управљање границама, на пример, очито није била та могућа граница стрпљења.

То Црква чини и до сада, а не тек „у времену које долази“. Уколико се испостави, између осталог, да „интегрисано управљање“ (каквог ли речника!) у пракси значи претварање административних прелаза између Србије и окупираних дела њене територије – формално под протекторатом Уједињених нација, а практично под окупацијом НАТО-а – у граничне, *de facto* међурдјавне кон-

тролне пунктове, Свети Синод ће државним органима Србије мочи да саопшти само једно – гospодо, ви кршите како Устав Србије, на чије чување сте се иначе заклели, тако и међународно право, посебно Резолуцију 1244 Уједињених нација, те ваше владање и одлучивање самим тим губи легитимитет и легалитет и дужни сте да га проверите на референдуму или, у најмању руку, на изборима.

Недавно, у САНУ, Патријарх Иринеј је рекао да ће Црква наставити да помаже држави у одбрани српских националних интереса на Косову и Метохији, те да Косово „не би требало само бранити већ да би га требало и одбранити“. Садржај појма „национални интерес“ као да бива све неодређенији, у Србији, нимало логично, подложен је различитим интерпретацијама! Конкретно, када је о Косову реч, као да негде „нестаје“ или бива замућена представа о „националном интересу“?

– У праву сте. Немам шта да додам. И сами „другосрбијански“ *advocati diaboli*, што ће рећи заговорници безусловне предаје Старе Србије на милост и немилост Тачију, Харадинају и иним дичним новим савезницима моћног демократског Запада, неуморно изјављују да се боре за наш „национални интерес“. Како га схватају и заступају, добро знамо.

Искушења ће пред српски народ тек доћи, гласи тврђња коју све чешће слушамо, не само као аналитичко предвиђање, већ пре као констатацију са пригашеном претњом. Може ли се уопште додогодити чудо да будућност не „гледамо кроз таму“? Можда је поводом ове теме најнеобичније то што је мит о неизбежном страдању („сви Срби ће бити под једном воћком“) већ уgraђен у „ментални код“ народа, па се том усвојеном психолошком матрицом, у

свету међу народима вероватно јединственом, Срби духовно умртвљују, пацификују, привикају на идеју несреће и губитка као да им је суђена?

– Са првим дёлом Ваше поставке апсолутно нисам сагласан: мит о неизбежном српском страдању уопште није уgraђен у „ментални код“ српског народа. У видовданској етици – коју неки радије означавају као „косовски мит“ – наше страдање је јасно уоквирено библијским и црквеним учењем о страдању и Васкрсењу.

Са другим дёлом Ваше поставке, напротив, потпуно сам сагласан: ваистину је на делу јединствен подухват пацификације и духовног умртвљивања српског народа кроз све учесталије и све јаче убрзивање, споља и изнутра, се-рума аутодеструкције и аутошо-винизма (пораженчества, рекла би наша руска браћа) у његову колективну свест, па и у његовој колективно несвесно.

Написали сте недавно да је претходна политичка елита Србије остала запамћена као носилац „правог правцатог европидолопоклонства, а да је данашња еволуирала до европредређености без ознаке безалтернативности“. Надате се, кажете, да ће код ње превладати „дух европретезености и европредострожности“. Режим се међутим понаша другачије, стремећи ка ЕУ као да је поседник некакве тајне разумљиве само његовим „одабраним“ припадницима?

– Нема ту, чини ми се, никакве тајне. Јавна је тајна – њу у редовним размацима саопштавају премијер и ресорни министри – да је највећи успех Србије то што је избегла, ако је избегла, „грчки сценарио“ и да плате и пензије зависе од страних кредита и зајмова, да и не говоримо о инвестицијама, покретању производње и сличним стварима. У том грму лежи зец европредређености. Срећа је што је отпала, ако је отпала, барем безалтернативност.

Лично, и даље сам за „европретезеност и европредострожност“, а слутим да може уследити и европскептицизам. Јер, Немачка већ јасно ставља до знања да ће као услов за чланство у Европској унији од Србије захтевати фактичко признавање државности фантомске државе „Косова“. Нема сумње да се Европска унија оглашава најпре на немачком, а тек после тога на енглеском језику, притом тевтонски отворено и грубо, а не замуњујеним фразама гордог Албиона.

Не само као високи достојанственик Цркве већ и као интелектуалац са комплексним увидом у ширу стварност савремене Европе, шта бисте издвојили као битно сазнање о томе шта „формула“ о путу у Европу стварно значи у пракси? Чини се да је превише мистификација и обмана у опсесивној причи коју – као успављујућу команду хипнотизера – понавља политичка класа.

– Мислим да је у пракси реч о библијском мотиву златног телета, или о актуализацији библијске повести о носталгији Израиљаца за Египтом, где се, истина, живело у ропству, али се бар добро јело и пило, за разлику од пустињске слободе праћене глађу и жеђу, или о поновљењу, по који пут, новозаветној повести о троструком кушању Христа од стране давнања Кушача, опет у пустињи, кушању хлебом, влашћу и лажним чудом.

Европа је, колико разумем, много дубља и шире стварност него што је то политички савез држава познат под именом Европска унија. Европа је заснована на синтези античког, грчко-римског наслеђа и јудео-хришћанског духа. Географски, то је полуострво од Атлантика до Урала, а духовно и цивилизацијски – то је непрегледни простор од Атлантика на западу до Пацифика на истоку. Откако знамо за себе и откако смо се појавили на сцени историјских народа, ми Срби припа-

дамо Европи схваћеној као континент и као дом једне културе и цивилизације. Државном савезу званом Европска унија можемо, а не морамо припадати. Припадали ми њему или не, на одређено време или све дотле докле он буде постојао, наш европски идентитет остаје и нико нам га не може одузети. Тачније, нико осим нас самих.

Савремена Русија у домен високе (гео)политике уводи нове појмове, њени највиши званичници говоре о „партнерству цивилизација“ као јединој реалној могућности суживота на светском нивоу. Реч је о основама равноправним, без наметања вредности, посебно не система вредности који се у модерном добу именује као „демократија“, а чије ширење у пракси подразумева хаос, ратове и насиље. Овом ставу ће се поклањати пажња, а значајно за нас је питање: где би се у успостављању партнериства цивилизација нашла Србија, шта би био њен аутентични цивилизацијски круг?

Нема сумње да је идеја о „партнерству цивилизација“ неупоредиво човечнија, племенитија и перспективнија од Хантингтонове идеје о неизбежном „сукобу цивилизација“. Србија и српски народ у целини несумњиво припадају хришћанској цивилизацији, још прецизније – припадају, заједно са Грчком, Русијом и другим земљама, свету православне или источнохришћанске цивилизације. За неке кругове, оне које у већој или мањој мери представљају и изражавају споменуту Хантингтон, то представља њен главни недостатак и геополитички проблем. Многи стереотипи и моноге антисрпске позиције у нашем времену сведоче о томе да се скупо плаћа када те одређени моћни светски чиниоци виде као вечиту руску експозитуру у сред Европе. Надајмо се да ће ово – „евроатлантско“ – виђење бити кориговано и замењено чисто

европским виђењем кохезивне сарадње двају „плућних крила“ Европе, источног и западног, православног и католичко-протестантског, грчко-словенског и романско-германског.

Данас се јавно говори, не без извесне интонације прекора Српској Цркви, да је време да она поново позове Србе на „духовни устанак“, да живимо граничну ситуацију када се снага једног ауторитета мора ставити „на чело колоне у великом маршу“. Шта све „марш“ може да значи и према којем циљу може бити усмерен, посебно је питање, но мислите ли да Црква може бити такав ауторитет, има ли снаге, па и јединства да, у некаквој неочекиваној ситуацији, тако иступи?

– Мислим да реторика о „духовном устанку“ и „духовном маршу“ на челу са црквеном јепархијом представља анахронну романтичарску реторику, са призвуком, чини ми се, извесне утопијско-теократске подсвести. Црква, самим тим што је Црква, увек ходи кроз историју као Народ Божији на путу ка Царству Божијем, ка свету без греха, мржње и зла, ка истинској „цивилизацији љубави“. То је „духовни марш“ који траје две хиљаде година и трајаће до kraja историје. Исто тако, у односу на пали свет, свет који у злу лежи, Црква је од дана Рођења Христовог, које управо ових дана прослављамо, на челу „духовног устанка“ против зла, смрти и ћавола, а за живот, мир и љубав, за спасење човека и обновљење света.

Политичка интерпретација ових појмова није ни реална ни умешна. Политичко вођство Црква је узимала на себе само изузетно, у временима када државу нисмо ни имали или када су то захтевали тадашњи иноверни властодршци, као што је био случај у Отоманском Царевини, са Патријархом као етнархом („милетбашом“), сходно исламским законима. То, међутим, не значи пасивност пра-

вославних хришћана и њихових духовних пастира пред изазовима и искушењима историјских процеса, а поготову не значи њихово повлачење из „света“ у „пустину“, њихов егзодус из историје. Напротив! Хришћанство је трајна „невидљива борба“, али не против „тела и крви“ него против „духова таме поднебеске“, и то понајпре у нама самима и међу нама самима.

Предлаже се сазивање ванредног сабора СПЦ. Да ли се у Цркви размишља о тој могућности? Верујете ли да је поновљив онај тренутак када је безмalo милион људи, „емитујући“ енергију чија снага не само овде, већ и у свету готово да није виђена, испратило преминулог Патријарха Павла? Којим би поводом нека слична снага могла да се сабере?

– Као Црква, сви смо ми стални и редовни Сабор. Што се тиче милионског окупљања, попут онога при испраћају блаженопочившег патријарха, то је вазда благодатни догађај, харизматични феномен, дар неба. То се не дâ предвидети, а камоли планирати или организовати. Лично верујем да би неки судбоносни обрт у вези са Косовом и Метохијом могао поново пробудити такву „искру у камену“. Дај Боже да то буде обрт на добро, на добро наше и на добро свих!

Упечатљиво је било Ваше јавно обраћање поводом „давања опште евроатлантске опроштајнице Хрватској“, када сте подсетили да поред хашке правде која „није једина постоји и историјска правда на суду моралне свести и савести човечанства...“ Живимо, чини се, време и искуство када је и најблагороднијима и најмање злобивим и преким природама тешко да у срцу гаје наду у моралну савест човечанства. И то стање света није лако објаснити?

– Није лако, али хришћански је надати се и кад изгледа да наде нема. Али наде ипак има! Има је ➤

захваљујући гласу савести многих људи свуда у свету.

**Да ли је разумљиво да поједи-
ни црквени достојанственици
у јавности наступају са ста-
вовима отречним мишљењу
своје Цркве? „Quo vadis, оче
Лаврентије“, насловили сте
своје обраћање изазвано упра-
во једним таквим поводом. То
„Куда идеши...“ може се поста-
вити и неким другим, у меди-
јима често апострофираним
појединцима из Цркве. Има
примера да се српски свеште-
ник гласно залаже на пример
за РЕКОМ, има чак и свеште-
ника који јавно говоре како су
Албанци с правом гневни, јер
су их Срби наводно предуго
злостављали, а „огроман број
Шиптара убили!“**

– Текст *Quo vadis, Laurentie?* био је реакција на незлобиву наивност једнога мого старијега сабрата коју не треба строго судити. Свештенике адвокате РЕКОМ-а и апологете арнаутских зулумџара не познајем, али ако их има, – а верујем да их Ви нисте измислили, – требало би да се макар постиде својих речи.

**Отречна су мишљења и о де-
ловању и „мисији“ црквених
аналитичара који већ готово
деценију и по бивају од меди-
ја и најшире аудиторијума
помно слушани и уважавани.
Читате ли Ви и слушате ли оно
што они говоре и пишу? Да ли
је њихово деловање корисно
за јавни живот, за сналажење
људи у савременом комплико-
ваном свету?**

– Често сам се освртао на неславну улогу и сумњиву репутацију самозваних аналитичара црквених прилика и неприлика у Србији, па не бих да се понављам. Они самоуверено пишу о стварима које мало или нимало познају, без жеље да упознају стварност црквеног живота и без менталних предиспозиција за истинско уживљавање у саборно биће Цркве, без аутентичне црквености,

у неким случајевима и без вере, најчешће уз неприкривену одбојност према Српској Православној Цркви. Часни изузети су више него ретки.

Више него самој Цркви, они наносе штету јавном миљењу и медијском простору. Истини за вољу, медији их углавном баш такве и желе. Да ли је та жеља спонтана или задата, остаје нам да нагађамо и погађамо. Чињеница је, у сваком случају, да се медији нису грабили за оцене и коментаре покојнога проте Биговића и да се данас не грабе за анализе професора Дарка Танасковића и других истинских знаљака. Зато и није чудо што се надобудни „аналитичари“, по правилу анонимуси у својим стручним областима, постављају као својеобразна секуларна инквизиција која „пресуђује“, и то у последњој инстанци, епископија, Патријарху, Синоду, Српској Православној Цркви у целини и без остатка... *O tempora, o mores!*

**Саопштење поводом пресуда
хрватским генералима Све-
ти Архијерејски Синод завр-
шава апелом „на све искрене
хришћане у Европи и свету ...
коначно на савест моралних
и интелектуалних елита и на
Истоку и на Западу, да овом
небивалом лицемерју дају оце-
ну какву заслужује“. Када је
реч о поменутим елитама, без
сумње има путева, начина, па
и верујемо личних пријатељ-
ства и веза које се могу (п)р
озвати. Шта је и да ли је нешто
упуште конкретно урађено?
Бутање о судбини Срба итак је
затањујуће. Постоји ли данас у
свету мислилац који ће попут
Андреа Малроа, згроженог не-
правдом уоченом пре неколико
деценија, Србима довикнути:
„Неко вам је подметнуо“?**

– И ми епископи, као и један број родољубивих интелектуалаца, учествало се обраћамо пријатељима правде и истине широм света. Има храбрих и часних људи који нам данас довикују исто што нам

је Малро у своје време довикнуо. Навешћу као пример само једно име: Петер Хандке. А Хандке није ни један ни сâm.

Данашња званична Србија се осмелила да некима од наших пријатеља, који су пре тога и мимо тога пријатељи правде и истине, јавно изрази захвалност и ода признање. То је мали знак буђења националног поноса и самопоштовања, али знак који улива наду и охрабрује. Са своје стране – дозволите да поменем још једно часно име – не могу да изустим *Danke, Deutschland!*, али могу да изговорим пуним устима и из дубине срца: *Danke, Bischof Homyer! Danke, Bruder Josef!* (Хвала, бискупе Хомајере! Хвала, брате Јозефе!).

**Значај обележавања годишњи-
це Миланског едикта у Нишу,
због познатих контроверзи,
остао је у сенци. Трају познате,
а рађају се и нове недоуми-
це. Ако је, на пример, како се
говори, „извесно да папа неће
доћи и да ће га у Нишу заме-
нити кардинал Содано“, не ма-
лу збуњеност побуђује изјава
русог Митрополита Илариона
да је „више пута чуо да брат-
ска СПЦ спрема прославу у
Нишу, али да не може да каже
да ли ће Руски Патријарх доћи
будући да му званични позив
на ту свечаност није стигао“?**

– Милански едикт (313–2013) биће, ако Бог дâ, свечано обележен на црквено-државном нивоу. Нема контроверзи, нема недоумицâ. Биће позвани православни патријарси и остали поглавари Православних Цркава, као и високе делегације других хришћанских Цркава.

Папа римски није позван нити је изразио жељу да дође. Он је озбиљна и достојанствена личност, што не бих рекао за сваког од његових претходника, и не треба његово име и звање неизбиљно повлачити по српским медијима – вальда га довољно спомињу хрватски медији. А не треба ни списку бесмислених

српских подела и свађа приодавати и смешно-жалосну поделу на оне који су за долазак папе у Србију и на оне који су против тога доласка. Једноставно, папа не долази, а ко ће предводити делегацију Римокатоличке цркве – не одређујемо ми.

Наредна, 2013. година, биће година обележавања још једног значајног јубилеја – 200. годишњице Његошевог рођења. Из перспективе ововременог духовног дискурса готово да није могуће појмити ту невероватну целовитост, тај интегрални и јасни увид са којим је владика, државник и песник (свеједно којим редом) тумачио и промишљао живот и прилике. Размишљајући данас о овој грандиозној фигури српске историје, можемо ли из сложеног Његошевог дела издвојити једну поруку или завештање које „ради“ и бива посебно важно духу и потребно разрешавању мука новог времена?

– Све Његошеве поруке и завештања актуелнија су за нас Србе данас него што су била у његово време. Идеја месијанизма и спасења својствена је вери, но наступање једног савременог месијанизма, оног – америчког, на готово бизаran, рекло би се не баш утешан начин, одређује савремени свет. Руски теоретичар А. Секацки о томе дословно каже: „За свет је изазов америчког месијанизма много актуелнији од глобалног отопљавања (мислим и за саме Американце), а да ли ће се за њега наћи одговор и какав – ја не знам“. Шта православни свет заиста може, и шта би требало да одговори овом изазову?

Нема Месије осим Личности Исуса Богочовека и нема месијанизма ван Месијине (Христове) Цркве. Сваки ванцрквени или нехришћански месијанизам, па ма био и амерички, сурогат је месијанизма. Тачније, сваки месијанизам без Месије јесте лажни

месијанизам. Узгред буди речено, поучна је историјска судбина негдашњег совјетског месијанизма, па и неких ранијих, псевдохришћанских месијанизама.

„Каталог изопачености“ којима робује такозвана међународна заједница све је дебљи, а наводна модерност, слобода и прогрес којима се човечанство преваститава све јасније се ругају изворном смислу ових идеја. Речито о томе можда говори и запажање поменутог теоретичара (Секацки): „Ако би анђео, који дочекује у рају, ономе који тамо доспе пружио карту и оцртавајући оловком територију рекао: „Ово је лично твоја парцела раја, уреди је и живи“, Американац би се најмање зачудио, примио би то као заслужено“. Није ли негде на трагу ове безмало карикатуре „уловљен“ стварни јаз савремених паралелних и не баш дијалошки расположених цивилизација?

– Јесте, нажалост. Али не би – такође нажалост – само Американац обелоданио своју шићарцијску, ситносопственичку, грабљиву и себичну душицу. То би учинили и многи Европљани, а међу њима и многи, многи Срби, чак и неки међу нама који себе виде као бранитеље чистог и непатвореног Православља. Наша вера је чиста и непорочна, али ми често нисмо њени достојни и доследни носиоци. Ваља узрастати и узрастати док се не сазри до свести о томе да не постоји рај него пака онде где постоји моје и твоје. Рај се налази само тамо где моје значи твоје или наше, где ја нисам жив ако нема тебе и нас, сабраних заувек у Једноме Који је Света Тројица.

Ова тема је велика и дивна, па је боље оставити је за неки други разговор или за посебан ауторски текст, по мери мојих скромних могућности.

Пред нама је Божић, празник велике радости, обнове, ра-

ћања и љубави – у духовном и световном смислу. Шта би на путу празничне јединствене наде (и утеше) требало да храбри, да у вери и радости учврсти нацију којој се већ заморно дugo објашњава као „реалистички“ мора да се суочи са стварношћу наводно заслужених казни, губитака, следујућег јој трпљења насиља и лицемерја света моћи?

– Све нам говори божићни поздрав: Мир Божији – Христос се роди! Све нам говори име дато чудесном Детету по Рођењу: Исус значи Спаситељ, односно Бог је Спаситељ. Све нам говори Његово друго име, Емануил значи: С нама је Бог! Све нам говори божићна химна небеских анђела: „Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људима добра воља!“

Без мирења и праштања, уз (само)преиспитивање и племенита дела, нема ни правог Божића. Ако можемо рећи да то важи за лични колико и за општи колективни план сваког друштва, шта би се могло рећи – коме би, идући у сусрет овом Божићу, Срби као народ и колективитет требало да праштају, око чега да се (само) преиспитају, а према коме би неизоставно морали да буду племенити и великолудни?

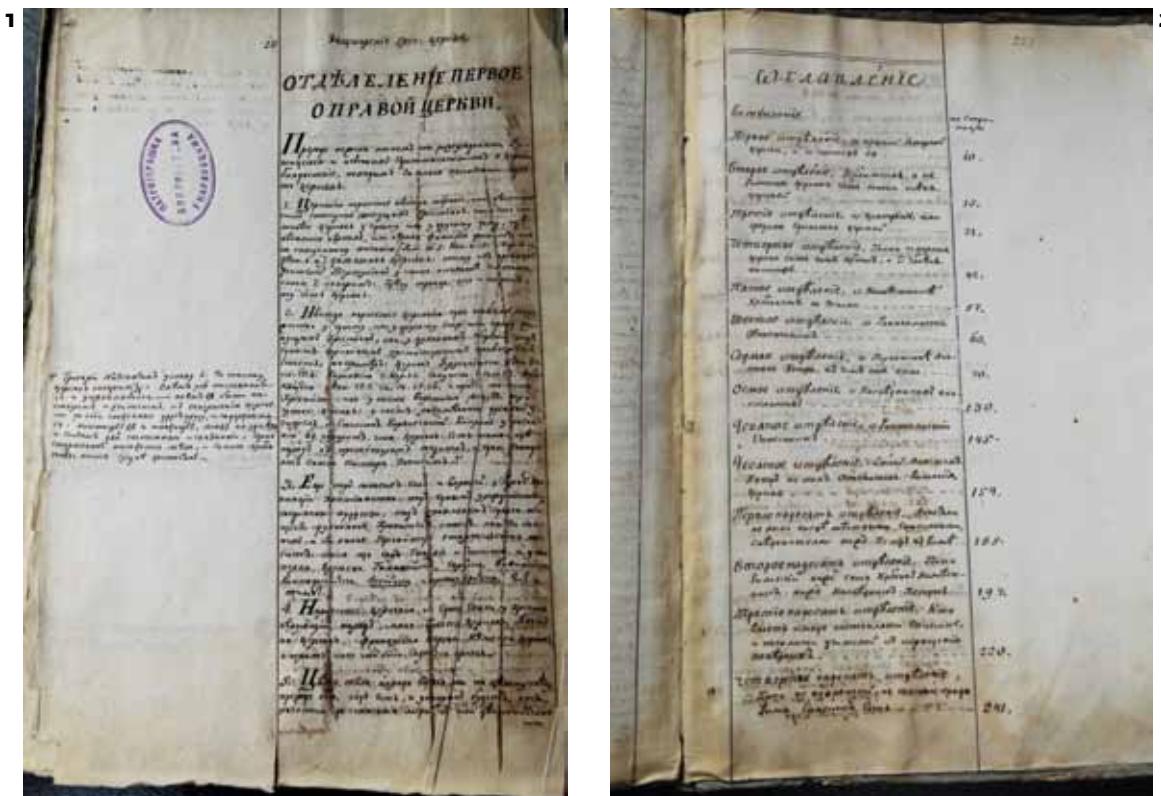
– Срби би требало да опрости свима, чак и својим непријатељима и крвицима, да преиспитају своја дела и да буду племенити и великолудни према свима. Да ли ће тако други поступити према нама Србима, оставимо њима самима – њиховој савести, вери и моралу. Наш пут би требало да буде пут Богочовека. То нам не поручује само теолог или свештеник. Благо нама докле год имамо песнике који богословствују!

Мир Божији – Христос се роди!

Извор: *Печат* бр. 249,
28. децембар 2012,
стр. 12 – 17.

Поново пронађена најзначајнија српска књига полемичког богословља из 18. века

Против папства римскога

Захарије Орфелина

Проф. др Владимир Вукашиновић

Радећи са рукописном грађом Библиотеке Српске Патријаршије, у оквиру прве фазе пројекта „Дигитализација, ревизија и стручна обрада рукописног фонда Библиотеке Српске Патријаршије – састављање Инвентара рукописа“¹ – прве фазе у комплекснијем истраживању ове драгоцене манускриптне збирке – за око нам је запао рукопис бр. 214 који је у Инвентару кратко описан на следећи начин: „Зашчищеније грческија цркви, славеносрпски језик, 18. век.

1 Резултат тога је књига *Инвеншар рукојиша Библиотеке Српске Патријаршије*, ур. З. Недељковић, Београд, 2012, коју смо објавили у сарадњи са колегама З. Ранковићем и Р. Станковићем.

Папир, 927 страна, 352x230 мм.
Дело Захарија Орфелина.² Зна-
јући од раније да се у литерату-
ри о Орфелину наводи његова
монументална, конфесионал-
но-полемичка, рукописна књи-
га – *Против иайсства римскоја*,
за коју се тврдило да је нетрагом
нестала, запитали смо се: Да ли
је могуће да овде реч управо о
том, за теологију и националну
историју Срба у 18. столећу, вео-
ма важном делу?

Доношење управо овакве претпоставке олакшале су две ствари. Прва је та, да смо слично истражују, овога пута у рукописном књижном фонду Музеја СПЦ имали пре десетак година.

2 Ibid., 48.

Прикупљајући грађу за писање докторске дисертације, у рукописној збирци професора о. Р. Грујића, нашли смо на један неидентификован Зборник 18. *столећа*, како је био описан и назван у приручној књизи-каталогу којом су се служили истраживачи. Наше је истраживање показало да је то, у ствари, познати Сиригонов зборник, књига из које је прве лекције из богословља, али и других наука, како природних тако и друштвених, у манастиру Хопову стицао млади Доситеј Обрадовић. Та се књига у научним круговима деценијама сматрала несталом да би се показало да је она, у ствари, рукопис бр.

127 Грујићеве збирке у Музеју СПЦ.³ Друга је, опет, та, да ме је ка таквом истраживању и закључивању несебично усмеравао мој драги пријатељ и добар познавалац Орфелиновог живота и рада Боривој Чалић.

О каквој је књизи, овде, у ствари реч? Орфелинова књига *Против папства римској* настала је као реакција на прозелитске активности Аустријског двора и Римокатоличке цркве међу Србима у 18. веку.⁴ Кап која је прелила чашу, и довела до писања више апологетских дела антикатоличке оријентације, била је пропапска беседа царског духовника Антонија Рушицког (кога Мита Костић погрешно наводи као Ружичку) *О јединству хришћана*, коју је 4. маја 1773. године изговорио на миси у дворској капели у Бечу.⁵ Она је после штампана⁶ и дељена православним верницима Аустријске империје. Као реакцију на тај поступак и Орфелин је написао своју *Књигу против папства*.⁷

Димитрије Руварац први, како се дало закључити на основу датума објављивања његових *Прилоја*, пише о овој Орфелиновој књизи.⁸ Он, 1911. године,

³ Више о томе видети у: В. Вукашиновић, *Српска барокна теолођија: Билијско и светоштајнско бојословље у Карловачкој митрополији XVIII века*, друго, исправљено издање, Врњачка Требиње, 2010, 162–166.

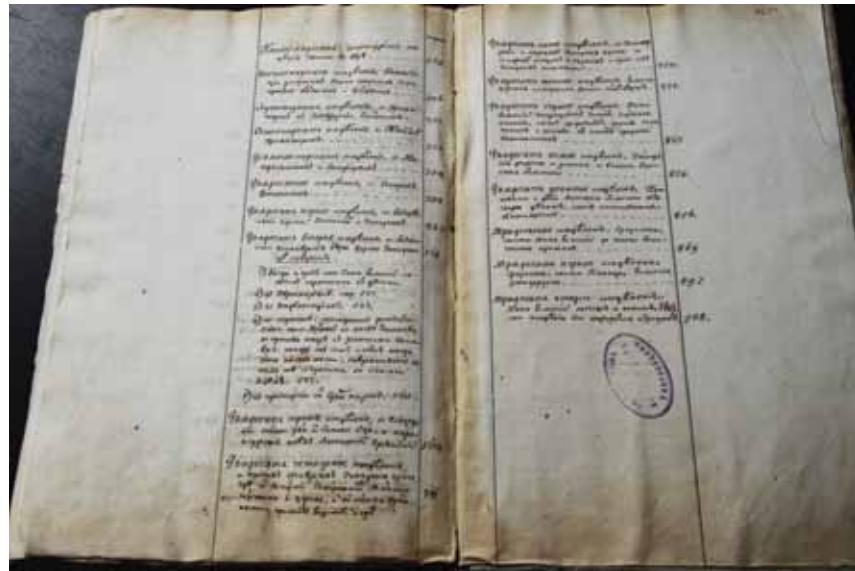
⁴ Ibid., 88–132.

⁵ М. Костић, *Царски духовници против папства у унији међу Србима*, Сремски Карловци, 1922, 8.

⁶ Више о њој видети у: Г. Михаиловић, *Српска библиографија 18. века*, Београд 1964, 114.

⁷ Д. Руварац, *Прилози за историју српске књижевности*, Бранково коло, XVII, 40, 1911, 635.

⁸ Б. Чалић, који је љубазно прочитао овај рад пре његовог објављивања, скренуо нам је пажњу на следеће: О рукопису је највероватније пре писао Остојић, али је Руварчев чланак објављен први. Остојићева књига о Орфелину била је напола готова 1908, а на кон 1912/13. године на њој није више радио. Она је, као што је познато, објављена је након Остојићеве смрти у редакцији Владимира Ђоровића. Ово поглавље Остојић очигледно није више

Први значајни резултати

Рад на пројекту „Дигитализација, ревизија и стручна обрада рукописног фонда Библиотеке Српске Патријаршије”, даје значајне резултате, овом приликом оличене у научно-истраживачком раду протојереја-ставрофора др Владимира Вукашиновића, ванредног професора Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Инвентар рукописа Библиотеке Српске Патријаршије, објављен 2012. године, као резултат рада свих чланова научне Комисије, ангажоване на поменутом пројекту, био је полазна основа професору Вукашиновићу, да у истраживачком раду препозна, односно, у научном смислу поново пронађе рукописну књигу Захарија Орфелина *Против папства римског*, која се у рукописној збирци Библиотеке Српске Патријаршије води под насловом *Зашчищеније грческија цркви* (Рс. 214).

Готово седамдесет година у научним круговима се сматрало да је ово дело нестало у вихору Другог светског рата, до којег је чувано у Патријаршијској библиотеци у Сремским Карловцима. Рукопис је важан за историју Срба у 18. веку и писан је као реакција Захарија Орфелина, односно српског народа на тадашњу црквену политику аустријског двора.

Надамо се да ће проналажење овог вредног историјског дела бити инспиративно за научне истраживаче који се баве верском и културном историјом српског народа у тим временима. Можемо бити захвални проф. др Владимиру Вукашиновићу на резултату његовог научно-истраживачког рада и у исто време се надати, да ће у наставку обраде и ревизије богате рукописне баштине, која се чува у Библиотеци Српске Патријаршије, бити још вредних открића важних за културу српског народа, као што је ово дело Захарија Орфелина.

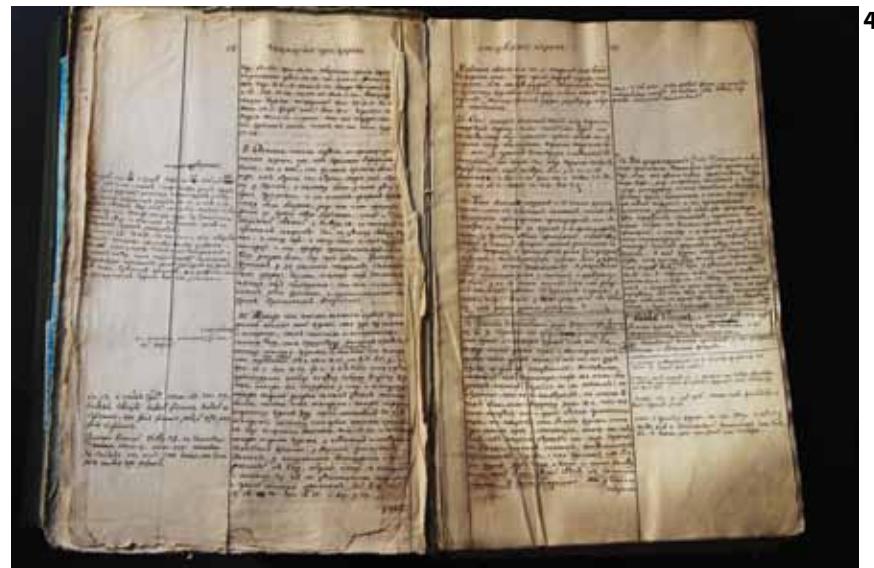
mr Зоран Недељковић
управник Библиотеке Српске Патријаршије

бележи да се у Патријаршијској библиотеци налази под бројем

допуњавао јер би иначе сигурно поменуо Руварца. Захваљујемо се Б. Чалићу на овој примедби.

100 (односно 108, ту је погрешио Руварац, прим. В.В.): „[...] дебела⁹ и лепо сачувана руко-

9 Та обимност, „дебљина“, Орфелиновог дела довела је до тога да ова књи-

писна књига, фол. 921 (са садржајем – 927, прим. В.В.) без насловна листа и без навођења имена писца са натписом на полеђини – *Књига прошив пайства римскаја*¹⁰. Руварац је, потом, Орфелиново ауторство доказао, између осталог, и поређењем рукописа познатих Захаријиних дела и овога полемичког трактата.¹¹

Каснију судбину Орфелинове књиге описује М. Костић који каже да је она након Орфелинове смрти припада: „[...] заједно са целом богатом Орфелиновом библиотеком књижници Саборне цркве у Карловцима, која је, попут протестантских специјалних књижница у Угарској, Србима служила у верскообранбене сврхе.“¹²

Шта се после збило са овом књигом? Заједно с целом библиотеком из Сремских Карловаца пренета је почетком Другог светског рата у Загреб, а након рата и повратка књига у Београд води се као нестала. Податак о томе да је Орфелинов рукопис *Књига прошив пайства римскаја* нестао, помиње се повремено у литератури о Орфелину након Другог светског рата. Тако чини и Динко Давидов. Он је за ову књигу, у рубрици „Недатовани и изгубљени радови“ Каталога за изложбу о Орфелину, под бројем 2, написао да се рукопис: „[...] пре рата налазио у Митрополијској библиотеци у Сремским Карловцима док после рата није пронађен. (Подвукao B.B.)“¹³ Ту ће претпоставку скоро сви каснији истражива-

га, колико за сада знамо, није била преписивана и ширена. (Л. Чурчић, *Књига о Захарију Орфелину*, Загреб, 2002, 37)

10 Д. Руварац, оп.сит., 634.

11 Д. Руварац, *Прилози за историју српске књижевности*, Бранково коло, XVII, 41, 1911, 652.

12 М. Костић, *Акаполичка књижевност у Србија крајем 18. в.*, Гласник СПП, бр. 20–21, 1921. бр 21 – стр. 346

13 Д. Давидов, *Захарија Орфелин – 1726–1785*, Београд, 2001.

чи узети здраво за готово и понављати је у својим студијама и текстовима. Најновији пример овог слеђења тврдњи Д. Давидова је магистарски рад С. Ђирковић, која за Орфелинову књигу бележи да: „[...] је остала у рукопису и до Другог светског рата налазила се у Патријаршијској библиотеци после чега *није пронађена*. (Подвукao B.B.)“¹⁴

Велики познавалац Орфелиновог дела Боривој Чалић је био опрезнији у приступу овом проблему. Он за *Књигу прошив пайства римскаја* на једном месту пише да је *данас изгубљена*¹⁵ да би потом по први пут увео у разматрање могућност да ствари стоје другачије, назавши рукопис *изгубљеним*, односно *можда зајубљеним*. Он дословно каже: „Тих година Орфелин је већ морао бити заокупљен писањем свог обимног, *данас изгубљеног* (*зајубљено?*) (Подвукao B.B.), теолошког трактата *Књига прошив пайства римскаја*[...]“¹⁶

14 С. Ђирковић, *Библиотека Захарије Орфелина*, Београд, 2013, (у штампи), 39.

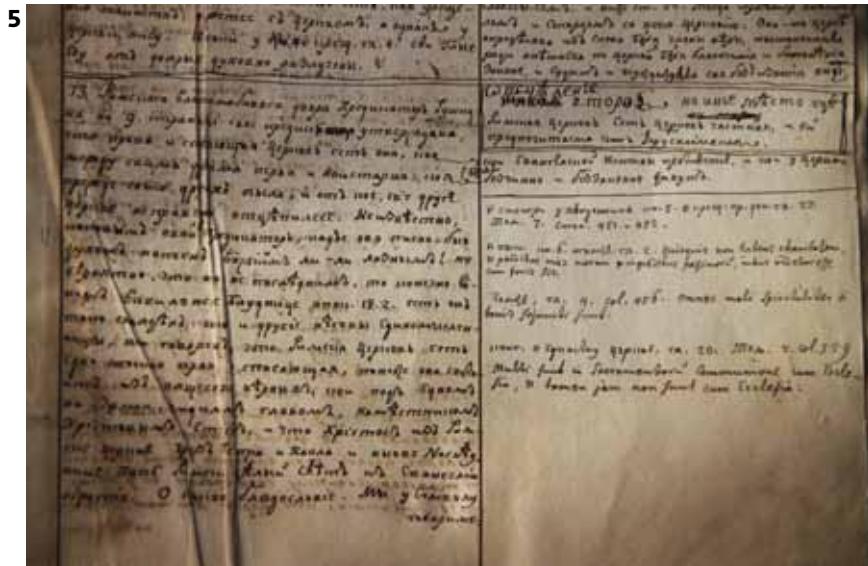
15 *Захарија Орфелин*, прир. Боривој Чалић, Нови Сад, 2011, 18.

16 Б. Чалић, „Друга калиграфија Захарије Орфелина“, Јетопис СКД Про-

Ситуацију ће нехотице почети да разрешава, односно да упућује ка разрешењу, В. Симић који, наставивши линију истраживача који мисле да је *Књига прошив пайства римскаја* нестала, помиње (како он мисли) други Орфелинов рукопис *Зашчищеније грческија церкви*, за који бележи да се налази у Библиотеци Српске Патријаршије под бројем 214, и да у њему, као и у изгубљеном антикатоличком рукопису, Орфелин: „[...] на сличан начин поступа побијајући примат папе[...]“¹⁷ Симић на овај начин, износи мишљење да постоје два тематски слична рукописа, што је подстакло наша интересовања за ову наизглед нову полемичку књигу и довело до закључака које овде износимо.

Захваљујући радовима Д. Рувараца и Т. Остојића ми данас можемо, без сваке сумње, показати да је књига *Зашчищеније грческија церкви* у ствари Орфелиново дело *Књига прошив пайства римскаја*. На основу чега? И Руварац и света, Загреб, 2011, 324.

17 В. Симић, *За љубав ошаџине – Патријаш и патријашизам у српској култури 18. века у Хабзбуршкој монархији*, Нови Сад, 2012, 305.

Настало у тешким временима за српски народ и његову Цркву, ова Орфелинова књига најдрагоценји је пример рукописне противкатоличке богословске књижевности међу Србима у 18. столећу.

Остојић су у својим радовима директно наводили реченице и веће одломке из Орфелинове *Књије прошив шајства*. Поредећи те наводе са рукописом Библиотеке Српске Патријаршије бр. 214 увидели смо да је реч о једном истом делу. Шта су, између остalog, записали Руварац и Остојић?

Димитрије Руварац је навео да је Орфелин започео *Оштјеленије ћервоје о ћравој Цркви* свога дела речима: „Прежде нежели начнем ми расуждати Ружицкога и његових једномишљеников о Цркви бљадословие, находим [...]“¹⁸ То се налази и у рукопису бр. 214.¹⁹ Руварац је, затим, преписао цео садржај Орфелиновог рукописа. Нека од поглавља наводимо као пример: „[...] 13. Да је

18 Д. Руварац, оп.cit., 654.

19 Видети фотографију бр. 1.

Јерусалимска а не Римска Црква мати свих Цркава; 241. Да је папа епископ само римски а не васељенски; 522. О чистилишту; 533 – О индулгенцијама.²⁰ Поређење са рукописом 214 потврђује њихову истоветност.²¹ Посебно нам је драгоцено сведочанство Т. Остојића који пише да је на врху „сваке леве стране Орфелинове Књије прошив шајства римскајо [...]“ забележено: ‘Зашчишћеније грческија церкви’ [...].²² То се, такође, испоставило као тачно. Пишући о поводу настанка Орфелиновог дела, Остојић је, рекавши да је његов циљ полемика са штампаном беседом Антонија Рушицког, навео

20 Д. Руварац, оп.cit., 653.

21 Видети фотографије 2 и 3.

22 Т. Остојић, *Захарија Орфелин – Живој и раг му*, СКА, Београд, 1923, 103. Видети фотографију бр. 1.

овог царског духовника назива „римскаго властољбива двора предикаторем“.²³ На наведеној страни рукописа бр. 214 стоје управо те речи.²⁴ Могли бисмо да наведемо још много примера који говоре у корист наше тезе или сматрамо да је и ово лико доволно.

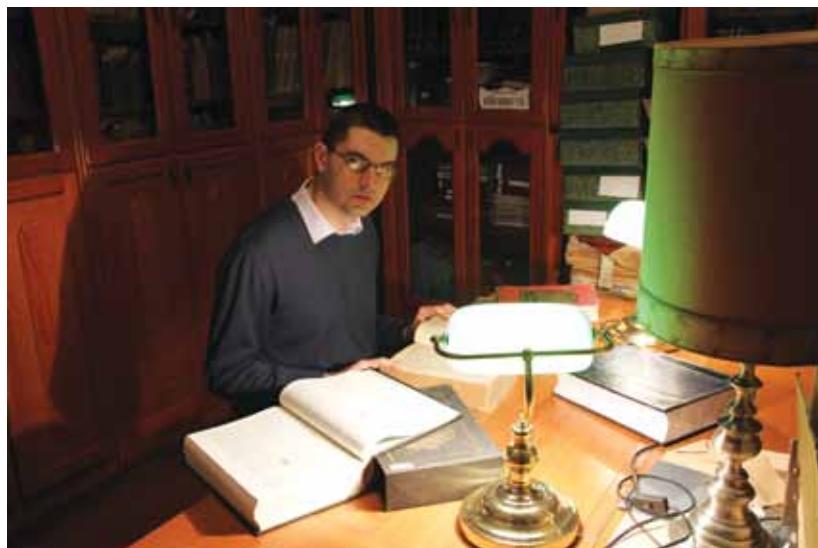
Из свега реченог могуће је извући закључак да је рукопис бр. 214 Библиотеке Српске Патријаршије у ствари Орфелиново дело *Против римској шајства*. Настала у тешким временима за српски народ и његову Цркву, ова Орфелинова књига најдрагоценји је пример рукописне²⁵ противкатоличке богословске књижевности међу Србима у 18. столећу. Њено проналажење показује да се о Орфелину још увек не могу доносити коначни и дефинитивни судови јер се корпус орфелиновских извора једноставно не може прогласити дефинитивним. Поново откривање ове књиге, као драгоценог извора за истраживање развоја српске полемичке теологије и политичке и националне самосвести српског народа у 18. веку представља, сигурни смо, значајан догађај за савремену српску културу и науку. И подстицај да још једном, пажљиво и без предрасуда, прођемо кроз странице наше рукописне заоставштине, о којој данас, на жалост, тако мало знамо. ■

23 Ibid.

24 Видети фотографије 3, 4 и 5 (детаљ).

25 Због јаке цензуре у Аустријској империји није било могуће штампање књига оваквог садржаја, те је литерарна борба против унијатских настројења Двора и Католичке цркве била помоћи рукописа – који су се преписивали или позајмљивали. (М. Костић, „Одјеци Ајблове књиге против папства међу Србима“, Годишњак скопског филозофског факултета, Скопље, 1930, књ.1, 66).

Разговор са др Владиславом Пузовићем, асистентом на Катедри за Општу историју Цркве на ПБФ у Београду

Руска емиграција у XX веку – јединствен феномен у историји

Разговор са др Владиславом Пузовићем

У оквирима саме руске емиграције, још током 20-их година 20. века, развила се идеја о нарочитом послању – мисији избеглих Руса. Један од најважнијих елемената те мисије, несумњиво, било је сведочење Православне вере у неправославном окружењу њихових нових пребивалишта. Руска трагедија, парадоксално, била је истовремено колosalна прилика за православну мисију широм света.

Владислав Пузовић је асистент на Катедри за Општу историју Цркве Православной богословској факултети Универзитета у Београду. Докторску дисертацију, под насловом „Историјско-канонски аспекти односа карловачке управе Руске заједничке Цркве и Московске патријаршије“ одбранио је 11. децембра 2012. године, на посменушом факултету, пред Комисијом у саставу: др Радомир В. Поповић, редовни професор ПБФ (мензор), академик др Љубодраг Димић, редовни професор Филозофској факултету УБ, др Мирослав

Јовановић, редовни професор Филозофској факултета УБ, Епископ др Максим (Васиљевић), ванредни професор ПБФ, др Зоран Крстић, ванредни професор ПБФ.

Шта нам можете рећи о феномену руске емиграције у 20. веку?

– Појава руске емиграције у XX веку представља јединствен феномен у историји. Преко два милиона људи избегло је из Русије, која је на силно подвргнута борбама и експерименту. Географска рас прострањеност руске емиграције превазилазила је

сва дотадашња избеглиштва у историји. Простор на којем су формиране руске избегличке колоније обухватао је све континенте, од Северне Америке до Аустралије. Структура руске емиграције одсликавала је структуру царске Русије, која је нестала у крвавом грађанском рату (1918–1922). У избеглиштву су се, истовремено, нашли чланови царске породице, чланови владе и државне Думе, војни и део црквеног врха, угледни научници и професори универзитета и духовних академија, свештеници, монаси, уметници, али и велики број обичног света – војни-

ка, радника, студената, сељака, занатлија, свих оних који се нису уклапали у „нови комунистички модел друштва“. У избеглиштво су „пренете“ и институције (влада, Црква, генералштаб, просветне, културне и друге установе), које су твориле невидљиву мрежу „заграничне Русије“ – имагинарне државе избеглих Руса, која је представљала антипод совјетској Русији. Са друге стране, појава руске емиграције имала је и много шири значај, који превазилази „руске оквире“. Била је то јединствена прилика да се „остатку света“ (ту најпре мислим на западни део света), живо и непосредно посведочи руска култура, наука, уметност, традиција и што је најважније – Православна вера.

На који начин је појава руске емиграције утицала на сведочење Православља, пре свега у западном делу света?

– У оквирима саме руске емиграције, још током 20-их година 20. века, развила се идеја о нарочитом послању – мисији избеглих Руса. Један од најважнијих елемената те мисије, несумњиво, било је сведочење Православне вере у неправославном окружењу њихових нових пребивалишта. Руска трагедија, парадоксално, била је истовремено колосална прилика за православну мисију широм света. Ова прилика, међутим, искоришћена је само делимично. Са једне стране, руска емиграција дала је личности које су покренуле вековима успавану и „поробљену“ предањску православну богословску мисао, и то баш у западном делу света, које су својим делом најбољи начин сведочиле Православну веру. Довољно је поменути само нека од великих имена: Свети Јован Шангај-

ски, Николај Афанасјев, Киријан Керн, Георгије Флоровски, Александар Шмеман. Са друге стране, руска црквена емиграција је била трагично подељена, што је резултирало бројним расколима у „русском црквеном заграницју“. Ови расколи показивали су, нажалост, друго лице Православља – лице које је било својствено читавом православном расејању у 20. веку и које је битно отежавало православно сведочење у већински неправославном окружењу.

Двадесети век је по први пут у историји Цркве изнедрио Цркву у дијаспори на потпуно специфичан начин – као „заграничну Цркву“. Као је уопште дошло до оснивања Руске „заграничне“ Цркве? Сада, са одређене временске дистанце, може ли се и на који начин овај феномен вредновати у еклсиолошком смислу?

– Формирање Руске заграничне Цркве представљало је преседан у историји хришћанства. Никада раније ниједна Црква себе није именовала „заграничном“. Наравно, и околности у којима је формирана РЗЦ биле су, у много чemu, без преседана у историји. Рушење царства Романових, успостављање большевичке диктатуре и изгон два милиона Руса из отаџбине одигравали су се паралелно са крупним геополитичким променама после Првог светског рата, на просторима Европе и Близког Истока – матичним подручјима православног хришћанства. У таквим околностима, које су читаву Православну Цркву стављале пред изазове са којима се никада до тада није суочила, избегли руски архијереји, на челу са Митрополитом кијевским Анто-

нијем (Храповицким) донели су 1920. године одлуку да формирају руску емигрантску црквену структуру, као привремено решење, до пада большевичког режима у Русији. РЗЦ је формирана најпре на канонским територијама других помесних Цркава, на подручју југоисточне Европе, уз њихову директну или прећутну сагласност. Поменута црквена структура тежила је да оствари јурисдикцију над свим Русима, ван граница Совјетског Савеза, сматрајући себе „заграничним делом Руске Цркве“.

Са ове временске дистанце, може се рећи да је одлука избеглих руских архијереја о формирању РЗЦ, са историјске и пастирске тачке гледишића, била једина могућа у датом тренутку. Ниједна друга помесна Црква, у том периоду, није имала реалне капацитете да духовно руководи двомилионском руском емиграцијом. Са друге стране, формирање РЗЦ отворило је бројне канонске и еклсиолошке контроле, почев од паралелних етничких јурисдикција на истој канонској територији до идентификовања Цркве са нацијом и њеним идеолошким и политичким интересима. Суштински, радио се о етничкој црквеној структури (Цркви „Заграничне Русије“), која је покривала читав свет (ван СССР-а). То је био еклсиолшки феномен без преседана у историји Православља. Њиме је директно доведен у питање помесни (територијални, географски) модел организације Цркве. Последице форсирања етничког модела организације Цркве видљиве су у читавом православном расејању, а у последње време и на традиционално православним просторима, претећи да угрозе односе међу суседним помесним Православним Црквама.

Какви су били односи између Московске патријаршије и Руске заграничне Цркве, током 20. века? Какав је данас статус Руске заграничне Цркве унутар Руске Православне Цркве, након уједињења?

– Тема везана за односе између Московске патријаршије и Руске заграничне Цркве у 20. веку, и данас, после уједињења, изазива опречне, и често емотивне, ставове у руској црквеној средини. Поменуте односе обележио је трагичан раскол, у чијој основи је лежало различито виђење регулисања односа између Цркве и државе у ССРУ. Прекретница је представљала позната *Декларација* (1927) московских црквених власти, на челу са Митрополитом Сергијем (Страгородским) (патријарх од 1943. године), која је од стране РЗЦ оцењена као издаја Цркве и њено потпуно потчињавање комунистичком режиму. Због тога су током читавог 20. века из руског „заграницја“ на рачун МП стизале оптужбе за „сергијанство“. Са друге стране је одговарано оптужбама за расколништво. Односи су додатно погоршани почетком 90-их година, када је РЗЦ почела да формира своју паралелну структуру у самој Русији. Међутим, под утицајем радикално промењених друштвених околности у Русији, крајем 20. и почетком 21. века, али и појачане свести унутар саме РЗЦ о погубности даље самоизолације, дошло је до измирења и успостављања канонског јединства 2007. године. Данас је Руска загранична Црква аутономна црквена структура у оквиру Руске Православне Цркве са центром у Москви. Противљења уједињењу, у круговима руске емиграције, и даље има, али се ради о минорним групама.

СПЦ – заштитник РЗЦ

Српска Православна Црква је у најтежим моментима руског егзодуса пружила сигурно уточиште значајном броју избеглих руских архијереја, свештеника, монаха. Она је, у периоду између два светска рата, била својеврстан громобран, који је РЗЦ штитио од удара који су стизали са различитих страна. У једном моменту, за време Патријарха Варнаве (Росића), због заштите РЗЦ ризикован је и раскол са московским црквеним властима. Повремено су, због тога, „затезани“ и односи са другим Православним Црквама, нарочито са Цариградском патријаршијом.

Шта нам можете рећи о улози Српске Православне Цркве у формирању Руске заграничне Цркве, њеном каснијем развоју и односима између заграничних и московских црквених власти?

– Српска Православна Црква је у најтежим моментима руског егзодуса пружила сигурно уточиште значајном броју избеглих руских архијереја, свештеника, монаха. Она је, у периоду између два светска рата, била својеврстан громобран, који је РЗЦ штитио од удара који су стизали са различитих страна. У једном моменту, за време Патријарха Варнаве (Росића), због заштите РЗЦ ризикован је и раскол са московским црквеним властима. Повремено су, због тога, „затезани“ и односи са другим Православним Црквама, нарочито са Цариградском патријаршијом. Са друге стране, односи између СПЦ и РЗЦ били су оптерећени чињеницом да се радило о две паралелне црквене структуре, које су деловале на истој канонској територији, а чије надлежности нису биле јасно разграничено. Отуда је проистицало низ практичних проблема, везаних за свакодневно функционисање Цркве. Посебни односи између СПЦ и РЗЦ настављени су и после Другог светског рата

и одласка заграничног Архијерејског Синода из Србије. Не треба заборавити да је СПЦ имала улогу и у процесу измирења МП и РЗЦ. Представници наше Цркве активно су учествовали на Четвртом свезаграничном сабору 2006. године у Сан-Франциску, залажући се за успостављање канонског јединства између МП и РЗЦ.

Који су највећи проблеми православног расејања у савременом свету и какво је Ваше мишљење о оснивању нових самосталних помесних Цркава у западним земљама?

– Мислим да је и даље, без обзира на све до сада учињене помаке, један од главних проблема православног расејања својеврсна „етничка учауреност“. То је изузетно сложен проблем, кога није једноставно превазићи. То је проблем који не само што, на известан начин, спутава мисију Цркве, већ у себи носи и озбиљан ризик од потенцијалних нових спорова међу Православним Црквама, чије се јуридикције у расејању, и даље, преклапају. Треба се само подсетити дешавања у 20. веку и низа сукоба различитих Православних Цркава у вези са расејањем. Наду улива чињеница да је питање

расејања уврштено у приоритетне теме припремних конференција за будући Светоправославни сабор. Несумњиво је да би стварање помесних Православних Цркава у западном свету, које би подразумевало свеправославни консензус (а не једностране потезе било које од Цркава), било једно од решења ових проблема. Наравно, у оквиру тог решења би, свакако, морало да се води рачуна и о очувању националних идентитета различитих православних народа.

У последње време бавите се и историјом српско-руских односа у домену црквене просвете. Шта нам можете рећи о томе?

— Историја српско-руских односа у овом домену је изузетно богата. Посебно бих истакао два сегмента: школовање великог броја Срба на руским духовним академијама током 18., 19. и почетком 20. века и делатност руских професор-емиграната на београдском Православном богословском факултету, у првим деценијама његовог рада. Руске духовне академије су више од два века биле један од главних центара за школовање српске богословске елите. О томе сведоче имена неких од њихових питомаца, попут Дионисија (Новаковића), Јована (Рађића), Михаила (Јовановића), Никодима (Милаша), Варнаве (Росића). Руски ѡаци су деценијама чинили кичму Српске Цркве и њеног просветног система. Са друге стране, руска емиграција је, у периоду између два светска рата, дала велики допринос развоју српског академског богословља, како на организационом, тако и на научном плану. Руски професори-емигранти дали су одлучујући допринос отпочињању рада Православ-

Еклесиолошки феномен без преседана

Са ове временске дистанце, може се рећи да је одлука избеглих руских архијереја о формирању РЗЦ, са историјске и пастирске тачке гледишта, била једина могућа у датом тренутку. Ниједна друга помесна Црква, у том периоду, није имала реалне капацитете да духовно руководи двомилионском руском емиграцијом. Са друге стране, формирање РЗЦ отворило је бројне канонске и еклесиолошке контроверзе, почев од паралелних етничких јурисдикција на истој канонској територији до идентификовања Цркве са нацијом и њеним идеолошким и политичким интересима.

ног богословског факултета у Београду, 1920. године. Њих осморица радили су на ПБФ, у међуратном периоду. Не треба заборавити да се више од 200 Руса школовало на београдском ПБФ, у поменутом периоду, од којих неки представљају важна имена Православља у 20. веку, попут Светог Јована Шангајског, Николаја Афанасјева, Кипријана Керна. Све ово представља драгоцен залог за српско-руску сарадњу у области црквене просвете у наредном периоду.

Имајући на уму да сте више пута учествовали на научним конференцијама у Русији и Украјини, које су организовале руске духовне академије, шта нам, за крај, можете рећи о савременом стању руске црквене просвете и богословске науке? Какве су перспективе српско-руске сарадње на том пољу?

— Руске духовне академије се још увек суочавају са последицама вишедеценијског прекида у нормалном раду и развоју. Не треба сметнути с ума да је најстарија међу њима – Кијевска, свој рад обновила тек 1992. године. Тренутно, руске духовне академије убрзано

раде на прилагођавању савременим академским стандардима и нема сумње да ће у томе убрзо и успети. Убрзан је и развој на научно-истраживачком плану, о чему сведочи чињеница да руске духовне академије, сваке године на највишем нивоу, организују међународне научне богословске конференције. Не треба изгубити из вида и чињеницу да поред духовних академија, у Русији делују и друге богословске високошколске установе, од којих су неке, попут московског Светотихоновског универзитета, већ у државном универзитетском систему. Генерално, руска богословска наука има огроман потенцијал, и мислим да ће у додледно време достићи онај ниво какав је имала у „златној доби руског богословља“, крајем 19. и почетком 20. века. Што се тиче српско-руске сарадње на овом пољу, мислим да је управо сада прилика да се она обнови пуним капацитетом, на обострану корист. У том смислу од великог значаја ће бити, најављено за ову годину, потписивање споразума о сарадњи између Православног богословског факултета Универзитета у Београду и Кијевске, Санкт-Петербуршке и Московске духовне академије. ■■■

Започела Константинова година

Овим побеђуј!

Олга Стојановић

Свети Цар Константин је својим едиктом омогућио слободно истоведање хришћанства у мору пајанског света. Протекло време од 1700 година је гаранција да нико данас не треба да се плаши наше Свете Цркве, јер је она утраво надахнућа Едиктом, истрајна у неујрожавању било чије слободе вере и савести. Таквим односом према другима на најбољи начин сведочимо снагу и љубав којом нас Христос и Свети Цар Константин уче и данас. – рекао је Патријарх српски Г. Иринеј у Нишу

17. јануара 2013. године, на отварању прославе којом је почело обележавање 1.700 година од доношења Миланског едикта.

Прослава 1700 година од доношења Миланског едикта у Србији званично је почела 17. јануара 2013. године, концертом Хора Сретењског манастира из Москве у Народном позоришту у Нишу. Присутнима су се обратили председник Републике Србије г. Томислав Николић и Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, који су уједно и са председници Организационог одбора за обележавање 1700 година Миланског едикта, и својим поздравима отворили годину Миланског едикта.

Свечаности су присуствовали архијереји Српске Пра-

вославне Цркве, председник Владе Републике Србије г. Ивица Дачић, министри у Влади Републике Србије, дипломатски кор итд.

Патријарх Српски је у својој беседи између осталог рекао:

„Овај Равноапостолни Цар, који је владао по Божјим законима на корист и добробит заједнице, био је духовни узор потоњим владарима, а нарочито онима из нашег рода. О томе сведоче споменици средњовековне књижевности, у којима су српски владари приказани на „подобије Константиново“, као „Нови Константин“. Владари из Немањине лозе су често

поређени са Царем Константином. Архиепископ Данило II, говорећи о победама Светог краља Милутина, сматра да је он „сличан славном Константину“, док се Свети Стефан Првовенчани, у своме Житију Светом Симеону, моли да крст буде симбол и средство благословене победе, и да помаже његовом оцу „као древноме Цару Константину“. У Краљевој задужбини, манастиру Светог Николе Дабарског, постоји монументална композиција Константинове победе над Максенцијем, коју истраживачи упоредо стављају са Краљевом победом на Велбужду. Цар Ду-

шан, такође, доносећи свој Законик, тражи историјски основ у Константиновој личности и делу. У пропратној повељи каже се: 'Бог по својој милости... мене премести од краљевства на православно царство. И све ми даде у руке као и великим Константину цару...'.

Настојећи да буду 'Константиновог рода', наши свети преци, 'честити и Богу приступачни', остварили су и оставили нам велика дела на пољу науке, политike, културе, цивилизације... Зато је Србија била, али и данас јесте, органски део Европског континента, оне Европе која се поноси хришћанским наслеђем, слободом и високим културним достигнућима.

Ово славље вечерас у Нишу, и сва друга која ће бити у овом граду, али и у Београду и другим местима у току године, помоћи ће нам да се речи Миланског едикта и данас, након 1700 година, чују и зазвуче савремено; јер су, нажалост, савремени и прогони и страдања широм света, у нашем суседству, па и код нас, а нарочито на Косову и Метохији.

Милански едикт је општевљудска и општецивилизацијска тековина актуелна у сваком времену, па и у овом нашем. Колико ћемо ми принети плодова и оставити својим потомцима зависи од нас – колико смо спремни да, попут Светог Константина Великог и његове мајке Свете Царице Јелене, лично доживимо непоновљиву и јединствену личност Господа Исуса Христа, да се у Њему огледамо, и да као плод тог чудесног и тајанственог сусрета остваримо апостолску мисију Цркве у свету. Зато је свечано обележавање овог јубилеја подстрек да још истрајније сведочимо Господа Христа да би и други, видевши наша добра дела, прославили Оца нашега Који је на небесима."

Домаћин вечери у Народном позоришту, амбасадор Русије

Од 8. децембра 2012. г., када је званично отворена, у Нишу постоји Канцеларија за обележавање 1700. година Миланског едикта. Ова Канцеларија у наредних годину дана координираће рад свих институција и појединача који учествују у реализацији прославе Миланског едикта.

„Циљ је да се са овог места пошаље порука да земља која има славну историју треба да гради исто тако славну будућност”, истакла је поводом отварања канцеларије помоћник министра културе Славица Трифуновић.

у Београду Александар Чепурин, поручио је на свечаности да народи живе док чувају своје духовне корене.

„Руси, Срби и други православни народи наследили су најважније из Византије – хришћанску православну веру и одатле проистичу корени православних народа: Срба, Бугара, Грка, Руса“, рекао је Чепурин.

Обраћајући се присутним, председник Србије г. Томислав Николић је рекао:

„Пред словима Миланског едикта нека свако – без обзира да ли Господу служи као пастир или верник, да ли је уопште верујући, макар у себи одговори: јесам ли довољно толерантан, не само према онима који припадају другим верама, већ око себе – према ближњима, суседима, према непознатом човеку.

Свако од хришћана, без обзира којој заједници у оквиру хришћанства припада, – мора да се запита да ли је својим животом и односом према онима који су у мањини, заслужио да буде наследник хришћана који су три века, ма колико били слаби и без икакве заштите, имали макар исто толико чести као и они који су их уништавали.“

Владика нишки Јован најавио је да ће Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве први пут у историји бити одржан у Нишу маја ове године.

„У години обележавања 1700. година прославе Миланског едикта Ниш

добија шансу да покаже оно најбоље што има и ми ћемо ту шансу искористити“, поручио је градоначелник Ниша Зоран Перишић на свечаности.

Уочи почетка свечаности, диригент руског хора Никон Степанович Жила рекао је да је том ансамблу указана велика част, јер отвара прославу 17 векова од доношења Миланског едикта.

„Наша два народа повезује једна вера, култура, заједничка историја и драго нам је што нам је указана част да наступимо у Нишу“, рекао је Жила на заједничкој конференцији за новинаре са градоначелником Ниша и Владиком Јованом.

Владика нишки Јован је на конференцији за новинаре рекао да ће, уз присуство свих архијереја наше помесне Цркве, сигурно бити позвани и посматрачи, као и да ће Сабор трајати до 3. јуна када почиње градска слава у Нишу у години обележавања 1700. година прославе Миланског едикта.

„Тада ће бити служена Литургија уз присуство 200 свештеника и народа Нишке епархије, милионске, а велики скуп биће поновљен и 6. октобра на дан Централне прославе 1700. година прославе Миланског едикта у Нишу“, рекао је Владика Јован и напоменуо да ће присуствовать многи јерарси, почев од московског и ватсљенског патријарха, чије су се потврде чекале.

Сећање на Новосадску рацију 1942–2013

Град под ледом

Олга Стојановић

У Меморијалном друштву Рација 1942, кажу да је идентификовано 2.350 имена Новосађана бачених под лед, а поуздано је утврђено да је било више од 4.000 жртава.

Те 1942. године било је хладно, али већи лед је био у срцима злочинаца и целата који су као једину кривицу жртвама нашли то што су били Срби, Јевреји или Роми“, рекао је Његово Преосвештенство Владика бачки Г. Иринеј, на помену одржаном 23. јануара 2013. године на новосадском Кеју жртава рације.

На 71. годишњицу овог страшног злочина у коме су у два дана, од 21. до 23. јануара 1942. године мађарске фашистичке окупационе војске побиле и под лед Дунава бациле више хиљада Новосађана, на платоу испред споменика „Породица“ окупили су се највиши велико-достојници Српске Православне Цркве, Јеврејске заједнице Србије, Исламске заједнице, први потпредседник Владе Србије Александар Вучић, заменик премијера Мађарске Тибор Наврачич, амбасадори Мађарске и Израела, представници градске власти, и неколико хиљада Новосађана.

А повод за погром оваквих размера налазио се у откривеном притајеном партизанском одреду у Жабальском риту на Пустајићевом салашу. Код ове групе пронађено је 17 пушака. Одред

је разбијен 4. јануара, али прича се није завршила на томе. Око 6 часова ујутро 21. јануара 1942. по целом граду су излепљени плакати: „Пошто се на подручју Новог Сада крију разна сумњива лица као и велика количина оружја, то је Министарство војске наредило да се одржи претрес свих становица као и легитимисање свих лица. Наређује се грађанима који код себе имају каквог оружја, да га одмах предају најближој команди. Наређује се да се свако задржава у стану где је пријављен. Слободно кретање дозвољава се само државним чиновницима, фабричким радницима као и сваком грађанину колико му је потребно да набави најнужније животне намирнице за одређени дан. У сваком случају свако мора располагати са потребном легитимацијом, а кретање је дозвољено само средином улице. Жалузије на прозорима морају бити спуштене и не сме се гледати на улицу. Код кога се буде нашло сакривено оружје, или ко буде код себе држао сумњива лица, тај ће бити изведен пред војни суд.“ Плакат је потписао командант места Јожеф Граши. Али, по тексту плаката нико није могао ни помислити да ће се већ истог дана и неколико наредних, деси-

ти масовна зверства над Новосађанима, таква да ни до данас није утврђен тачан број жртава. У Руменачкој улици резултат претresa становица и легитимисања био је тај да је већина становништва камионама одвезена на „Штранд“. Неке су убијали већ на улици. Један од официра присилио је тринаестогодишњу Александру да вуче лешеве својих убијених родитеља на улицу, како би се могли утоварити на камионе. Даље се ређају улице и још страшније и мучније приче... „спроведени до пред сам улаз у новосадску плажу Штранд. Ту су били постројавани у редове и чекали су да буду уведени појединачно или у групама на плажу, одакле су се непрестано чули пуцњеви пушака и запомагање жртава.“

Масовна убиства на самој обали Дунава, поред Штранда, почела су 22. јануара у 4 сата ујутру и трајала до 4 сата поподне. Жртве су падале у воду, а оне које су пале на обалу, војници су гурали под лед. Један посматрач са друге обале установио је да је убијано 15 особа на минут. Данас 23. јануара спроведена је већа група људи, жена и деце од санаторијума др Јаковљевића до краја трамвајске пруге, према санаторијуму др Узелца, и ту су убијани пуцњима

из пушака и митраљеза. После тога војници су лешеве вукли за ноге до саме дунавске обале и ту их бацали под лед...

Мада се последњих година наводе подаци о више од 1.200 убијених с наведеним именима и презименима, на основу најновијих истраживања тог масовног злочина, како наводе у Меморијалном друштву Рација 1942, идентификовано је 2.350 имена Новосађана бачених под лед, а поуздано је утврђено да је било више од 4.000 жртава.

„Никада више рација неће бити забрањена и прећуткивани тема већ ће бити оно што нас учи вери, нади и љубави“, рекао је Преосвећени Владика Иринеј на помену жртвама, додајући да му је драго да комеморацији по први пут присуствују и представници Исламске заједнице, и што су ту и високи функционери мађарске Владе који заједно са нама осуђују злочин. „Окупљање у овом броју и овом заједништву говори да има наде“, нагласио је Владика Иринеј, додајући да Срби никада нису злочинце изједначавали са народом којем су припадали. Владика је казао да му је драго што је градска власт прихватила предлог Епархије бачке да се на Штранду постави спомен плоча у знак сећања на жртве рације, а уједно је најавио да би следеће године на том месту требало да буде постављен и споменик.

У име Јеврејске заједнице у Србији, на помену жртвама говорио је Исак Асијел, врховни рабин Србије. Он је рекао да проблем зађења животне околине и свега онога што нас окружује не може бити решен док се не реши загађење у главама људи који верују да сила може донети добро.

„Мислим да је ово први пут да смо сви заједно обележили овај дан у Новом Саду и то показује да смо сви много учили и научили из својих грешака, уверени да другачије односе можемо да градимо у будућности“ – потручјио је овом приликом први

Решењем градоначелника Новог Сада г. Милоша Вучевића, после седам година, поново је формиран Организациони одбор за обележавање годишњице Новосадске рације а Епархија бачкоје, као најзаслужнијем чувару сећања на жртве Рације, поверена организација овог догађаја.

потпредседник Владе г. Александар Вучић после полагања венца жртвама страдалим 1942. године. Нагласивши да сећање Новог Сада на те жртве никада неће престати, он је рекао је да је захвалан заменику премијера Мађарске зато што је дошао. „Аманет који су нам те невине жртве оставиле је да негујемо сушivot“, рекао је градоначелник Новог Сада г. Милош Вучевић.

На крају церемоније обележавања годишњице рације венце на споменик жртвама рације „Породица“ положили су заменик премијера Мађарске Тибор Наврачић, амбасадор Израела Јосеф Леви, представници Јеврејске заједнице Србије и Јеврејске општине Нови Сад,

председник Скупштине града Синиша Севић, као и представници потомака жртава рације.

У знак сећања на Новосадску рацију на купалишту „Штранд“ откријена је спомен-плоча од црног мермера у облику коцке, а на горњој и бочним странама исписан је на српском, јеврејском, енглеском језику текст следеће садржине:

„Овде на омиљеном купалишту снаге фашистичког окупатора су у Новосадској рацији бацале грађане Новог Сада под лед. За већину жртава једина кривица била је то што су рођени као Срби и Јевреји. 23.1.1942. – 23.1.2013. Спомен плочу подижу град Нови Сад, Епархија бачка и јеврејска општина Нови Сад“.

„Борба за веру“

Архимандрит Јован (Радосављевић)

Људи који критикују Цркву и њене представнике на земљи, а нису за то меродавни, сипају огањ на своју главу, јер не знају, или неће да знају, да је Христос Судија роду људском, а не они

Једна група чачанских грађана у свом неслагању са прописима Цркве и са духовним ауторитетом црквених власти основала је свој електронски лист „Борба за веру“, како би преко сајта кроз овај лист упознавала јавност са својим противљењем Српској Цркви. Овде бисмо одмах овим поводом навели речи Светог апостола Павла из Светог Писма које су обавезне за све православне хришћане, а које гласе: „Свака душа да се покорава властима које владају, јер нема власти да није од Бога, а власти што постоје, од Бога су установљене. Зато, ко се противи властима, противи се и уредби Божијој, а који се противе приимиће осуду на себе“ (Рим. 13, 1–2). Ово је речено у време када су владале незнабожачке власти. Односи се непосредно на државне власти, па тим пре и на духовне, црквене власти. Које су то власти? Црква је, по свом прејемству од Господа Христа, апостолска. А по свом устројству, преко апостолâ, она је епископална и управља се под руководством епископâ.

Највиша власт једне помесне Православне Цркве јесте Свети Архијерејски Сабор, у којем сви архијереји те Цркве саборно решавају сва питања и све проблеме црквеног живота. Овај Сабор се, донекле, може упоредити са улогом Скупштине у држави.

Свети Архијерејски Синод је извршно тело Светог Архијерејског Сабора. То је црквена влада, налик државној влади. Председник Светог Синода, као и Светог Архијерејског Сабора, увек је у нашој Цркви Патријарх. Чланови Светог Синода су четири архијереја наше Цркве, а секретар Светог Архијерејског Синода и референти, као помоћно особље, воде синодску администрацију.

Сваком епархијом управља архијереј, који има пуноћу архијериске благодати у богослужењу, учењу и власти у Цркви и својој епархији. – Свештеник то има све у својој парохији, али у мањој мери, зависно од благослова његовог епископа.

Сви верници Православне Цркве дужни су да испуњавају обавезе према својој Цркви са љубављу и послушношћу. Веома ревносне вернице Црква напраћује. Ако се покаже потреба за изрицањем опомене, укора или друге васпитне мере (епитимије), то врше надлежне црквене власти.

За архијереје надлежан је Свети Архијерејски Синод и, у коначној инстанци, Свети Архијерејски Сабор.

За свештена и монашка лица надлежан је архијереј чијој епархији припадају.

За вернике као чланове Цркве надлежни епископ изриче

похвале, опомене, укоре и друге епитимије.

Држава чини то исто, само за непослушне грађане и њихове преступе. Држава примењује и присилне методе када то затреба или чак и оружје.

Црква, међутим, не чини тако. Када је створио прве људе, Бог им је дао слободу, разум и морални закон, да знају како ће и на шта ће да употребе своју слободу. Ако је злоупотребе, онда следи, по речи Христовој, јеванђелска опомена од свештеног лица које је за то надлежно. Ако то није довољно, узимају се два лица (не било која) као два сведока. Ако ни њих не послуша и не покаже се, да се каже Цркви – што у пракси значи вишој, архијерејској власти. Ако ни Цркву не послуша, онда се, без икакве присиле, искључује из Цркве, за коју, док се потпуно не уразуми и покаже, постаје као незнабожац. А ако увиди своју грешку и преступ, па се искрено покаже и затражи опроштај, Црква ће га, као добра Мајка, увек са љубављу примити и његову заблуду и грешку опрости, по заповести Господњој: „Покажте се јер се приближи Царство небеско...“

До Другог светског рата сви православни хришћани наше Цркве који би писали добронамерно о Цркви или нешто расправљали о животу у нашој Цркви, чинили су то по

благослову свог архијереја или Светог Синода, под чијим је покровитељством била сва црквена просвета и штампа. Под дугогодишњом комунистичком влашћу, та се пракса и правило изобичајило. Тако данас свако пише шта хоће и говори шта хоће, било то за веру православну или за неку своју у име Православља, било за Цркву било против Цркве, у којој је крштен самозвани критичар, са безбројним неизнадачким примедбама, којима, као неком својом истином, вуче у заблуду своје читаоце и слушаоце. То чини по некој својој крајње сујетној жељи да лажно прикаже како се тобоже Православна Црква у Србији, па и у Русији и другде, заједно са епископима и многим свештеницима, распада, па су, ето, они принуђени да преузму кормило, без владикâ и свештенства, да „спасу Цркву“.

Такви не знају, нити хоће да знају, шта је то Црква, шта је црквена јерархија и шта је и каква је наша православна вера.

Бог није Бог многих, него изабраних. Ко се труди да има мудрост Светог Писма, то треба да схвати и разуме.

Не знаю, или неће да знају, да је Господ Христос Бог и Син Божији, да је непогрешив, да је сишао с неба Оваплоћењем на земљу да научи нас људе Својом јеванђелском науком како да се њоме спасавамо и живимо. Не знаю да је Црква Христова исто тако непогрешива и неуништива као и Христос. Не знаю да се ми хришћани спасавамо у Цркви и кроз Цркву: она спасава нас, а не ми њу.

Људи који критикују Цркву и њене представнике на земљи, а нису за то меродавни, сипају огањ на своју главу, јер не знају, или неће да знају, да је Христос Судија роду људском, а не они, поготову пак нису позвани да пресуђују архијастирима у Цркви Његовој на земљи.

Зато група грађана у Чачку која је свој нецрквени лист насловила „Борба за веру“ треба да зна, као и сви остали, да он нити је црквен нити је основан са благословом Цркве већ је основан од секташки настројене групе бунтовних грађана да се бори против Цркве, њених старешина и њеног поретка, богослужбеног и дисциплинског. Све што је испуштено турским ропством, или ратним робовањем, као и другим ненормалним потешкоћама и неприликама, Црква је дужна да у своје време среди и нормализује. Помесну Православну Цркву – сваку, па и нашу – контролише и о њој даје суд васељенска Православна

Црква, а не секташки настројене групице које су оптерећене собом, својом сујетом и својим непознавањем себе, своје Цркве, својих дужности, обавезâ и положаја у Цркви.

Сви такви, секташки настројени, духовно нездрави и заблудели критичари, кад би своје заблуде сагледали и уочили, стидели би се и пожурили би да измире себе и своју душу са сопственом Црквом и још би пожурили да уместо бунта унесу у своју душу и своју околину више мира, слоге и љубави, супротно свему онеме што су пред крај децембра 2012. године, показали бунтовном и саблажњиво лажном речју и стиховима склепаним против неколицине епископâ, као и против кандидата који је као свештеник мирно бранио своју докторску тезу пред испитном комисијом.

Овде је добро да запамтимо ону народну мудрост: не трчи пред руду, згазиће те кола! Господ нам је дао преко Цркве Своје све што нам је потребно за спасење. Испуњење тога Сâm је потврдио људским телом које је примио на Себе. Даље, без икаквог погађања са нама, Он ћути и чека. То исто чини и Његова Црква. Нема журбе у небеској вечности. Чекају нас и посматрају чиме ћемо, ми људи, испунити педаљ свога живота на земљи. Да ли у поштовању, љубави и послушности са смирењем према своме Творцу и Његовој Светој Цркви или у бунту и гордости која је и некадашњег анђела претворила у сатану и одбацила од Бога и Цркве Његове. Бог није Бог многих, него изабраних. Ко се труди да има мудрост Светог Писма, то треба да схвати и разуме.

Разговор са
Матијом Бећковићем,
песником

Косово је Србија од неба купила

Разговарала Славица Лазић

Ако није наше, што га од нас траже? Поклонили су туђе. То је сумњиво каваљерство и добочинство. Ако ми Косово не дамо, нико други га никоме не може дати. Нећемо погрешити ако и овај пут поновимо најважнију српску реч: „Само ти дијете ради свој посао!“ Од Србије траже да слави своје понижење и призна да јесте оно што и небо и земља знају да није. Зашто Србима на Косову не дају она права која су имали Албанци када су се побунили и дигли на оружје.

Најпре да Вам честитамо излазак нове књиге „Кад будем још млађи“ коју је СКЗ објавила у поводу 120. година постојања. Истовремено је Библиотека САНУ представила зборник радова „О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића“. Изненадили сте многе, јер сте о нашем времену говорили на несвакидашњи начин – кроз сленг данашњице изложили сте руглу парадокс и трагедију у којој живимо. Зашто сте употребили тај начин да осликате нашу моралну, философску и политичку агонију?

– Давно сам написао стихове „Језик је наша невидљива Црква/ Још неразорена и неподељена/ Свака реч је у њој само јавна икона/ Ради нашега спаса објављена“. Речено је да је песник оно чиме језик дише. Песници су свештеници језика. Језик је њихова Црква. Језик служи песницима да говоре

оно што хоће. Језик нам никад неће побећи ако држимо корак с временом и животом. На језику се набоље види колико је све помућено и раздробљено. Идући за концем језика дошао сам до јунака нашег доба, његових симбола и фетиша.

Какав је Ваш „јунак нашег доба“, кроз кога сведочите о времену?

– Бави се искључиво собом. Нема других светиња осим себе. Недостаје му по неколико сати дневно да би испунио све обавезе према себи. Тада програм му не допушта да се бави ничим другим. Теретана је његова Црква, сурутка света водица, билборд учитељ, огледало икона.

Каква је српска поезија данас, и да ли је песниково позвање да буде ангажовани исповедник нације?

– Поезија је посебан облик постојања језика. Све што није

казано на најбољи начин, треба поново рећи. Из векова ропства изнели смо народну поезију која се, уз наше фреске, цркве и манастире сматра и нашом највећом вредношћу. Почело је са Светим Савом и његовом здравом реченицом, а та реченица је била и прва и последња. Она је родила и Светог Саву у коме се родило и препородило све што му је претходило. Упућенији су закључили да је писменост створила српску државу и да без писмености не би постојали ни Немања, ни Свети Сава, ни немањићка држава. Да још једном поновимо: Свети Сава је одредио пут којим идемо, крст којим се крстимо, писмо којим пишемо, језик којим говоримо, Цркву у којој се молимо, веру којој припадамо. Тешко да међу европски народима постоји неки његов вршњак а да је толико жив и присутан у животу свог народа. Из века у век он је све значајнији и већи.

Зато је данас већи и значајнији него што је икада био, а мањи него што ће бити.

Како је дошло до овог Вашег преокрета, да постанете подмлађени песник, како је данас бити млад у Србији?

– Иако је проглашен крај уметности, сви пророци су сагласни да ће једино преживети поезија. Вера у поезију је вера у вечни живот. А живот и смрт у власти су језика. Изван језика не постоји ништа друго.

Како смо дошли до тога да се поверење у интелектуалну елиту сасвим обезвреди? Сећамо се да се отрежњење народа 90-их дешавало захваљујући ангажованим писцима и песницима, и сами сте живо учествовали у томе на бројним протестним скуповима критикујући режим Слободана Милошевића?

– Како време пролази, све је очигледније да је све било много компликованије него што смо мислили. Показало се као наивно уверење да је довољно да пропадне један поредак, па да све дође на своје место, само по себи. Нисам сигуран да су интелектуалци који су у томе учествовали били позвани да нешто одлучују и да их неко слуша. Пре ће бити истина да је требало да сносе кривицу и буду саучесници. После свега изронила је публика, које никде није било. Публика која „рана показат немаде“ а прича о свом страдању не показујући ниједну модрицу. Фалсификује оно што је било и како је било, подешава према себи и својим потребама прошлост и историју, измишља своју биографију. То је судбина свих преокрета и то што нам се дешава не дешава се први пут. Истина, није нам такав исход падао на памет док се и сами нисмо осведочили на својој кожи. На kraју се можемо само упитати како смо уоп-

ште опстали. А када се запитамо како смо опстали – на то питање не можемо одговорити, а да не помислимо да се и Небо нешто питало.

Да ли се елити (духовној, књижевној, научној) тих преломних 80-их и 90-их више веровало, да би им се данас одрицало право изрицања политичког мишљења када се доносе државотворне одлуке?

– Девастирањем институција као што су СПЦ, САНУ, Удружење књижевника... ствара се слика обрнута од свега што је било и како је било. Многи за које су пола века појмови опозиција, запад и западњак биле најгоре политичке квалификације и најтежа кривична дела, сада су адвокати Запада, западњаштва и западних вредности. Тај слој је показао задивљујућу виталност и бесидну вештину. Само што Дражу Михаиловића не питају где је он био кад су се они борили против комунизма!

Смемо ли политичарима препустити да буду тумачи косовског опредељења?

– Они и не знају шта је то. Нисам ни чуо да спомињу ни опредељење, ни завет, ни косовску мисао... Ми нисмо славили јунаке Косовског боја, него јунаке косовске мисли. Историја није знала за многе ликове за које је сазнала поезија. На Косову су вера и поезија победиле историју. Историја не зна за девет Југовића, али поезија им зна имена, како су били обучени и где су погинули, како су изгледали, кога су волели. Око поетских ликова саденута је српска нација.

Пре непуних месец дана председник Републике Николић је, обраћајући се академицима, затражио помоћ САНУ и Српске Цркве за општи консензус о Косову и

Метохији. Платформа, а сада и Резолуција, су угледале светлост дана, о њој се изјаснио политички врх у скупштини. Како је коментаришете, да ли сте као академик сматрали да се треба изјашњавати?

– Некако ми није убедљиво да неко не зна шта је мишљење СПЦ и САНУ о Косову и Метохији?! На том мишљењу су оне постале и постоје. Када неко тражи да чује то мишљење, помишљате да можда сумња да сте га променили или тражи и да га промените?! Ко год брани Косово, може бити сигуран да се то мишљење не може променити док Србија и њене најважније институције не промене своје име. Давно сам питао: Ако није наше, што га од нас траже? Сила је поклонила туђе. То је најновији вид несебичности и каваљерства. Од Србије траже да слави своје понижење и набрајају шта ће јој све заузврат дати. А све што јој дају не може се ни примаћи ономе што јој узимају. Улазница у ЕУ је скупља од ЕУ. Траже вечно за нешто „од данас до сутра“. Косово је „увек и довек“ и његова вредност се не може проценити. Али да непрочењиви, небески део заборавимо, а да се земаљског сетимо и упитамо – колико тамо има река и колико риба у рекама, колико има шума и колико звери у тим шумама, колико има планина, рудника, села и градова... и све то треба неко некоме да поклони?! Под изговором да је Слободан Милошевић изгубио Косово – као да су све те реке и шуме, планине, села и градови били његови. За толике векове ропства знало се чије је. До јуче је ту био Хитлер са својом државом и знало се чија је земља коју је окупирао. И да је ту земљу Србија од Неба купила! И кад је није заборавила за пет векова неће ни за десет година!

Куда води раслојавање у Црној Гори, у којој се ,

како сте рекли у манастиру Морача „међу потомцима краља Стефана, сина Вукановог, унука Немањиног, после толико векова наће и оних којих има и оних који још не знају како се зову, којим језиком говоре, којим писмом пишу, којој Цркви припадају, па чак и свом краљу траже пријаву боравка, а свом манастиру грађевинску дозволу“?

– Председник Матице Српске, Иван Негришорац, је то назвао „истрага предака“. Кад се завадите са својим језиком, вером и нацијом, када покажете да сте све спремни да продате и заборавите, онда своју будућност заснивате на воденој подлози. Власт је победила свој народ, помоћу других националних заједница. Када је Митрополит Амфилохије хиротонисан, рекао сам да ако жели да буде светац – за то нема на свету нигде бољих услова, од Црне Горе.

Хрвати су прогласили ћирилицу хрватском баштином на научном скупу „Хрватска ћирилична баштина“ у Хрватској академији наука и уметности, а Мирослављево Јеванђеље за „дело писано хрватском ћирилицом“. Како заштити културни идентитет пре-кодринских Срба и откуда сада тај преокрет? Ранија хрватска становишта била су презир од „примитивног српског бизантског писма“?

– Та баштина је онога ко је носи у срцу и свести. А ко прича да је то његово, а за то не даје пет паре – то бити не може. Украо, отео, узурпирао појмови су из мафијашког вокабулара. Оно што имате у духу и костима, не може вам нико ни отети ни укости.

Српска Црква је најстарија, најважнија, најугледнија и једина свесрпска установа. Преживела је незапамћену голготу. Ко год је у протеклом полувеју часно носио мантију, крст и браду заслужио је да се прогласи свештеномучеником.

Да ли добро чувамо ћирилицу?

– Не чувамо. Напротив. Да није било Кинеза, Јапанаца, Руса, Бугара, Грка, Јермена, Македонаца... ми бисмо се давно одредили ћирилице! Слушао сам најумније људе који кажу да је ћирилица технолошки превазиђена, да се са ћирилицом не може комуницирати са светом. Када су произведени компјутерски програми за кинески, јапански, корејски, спашена је и ћирилица и њена будућност у интернет ери.

Потписали сте проглас „Србија је угрожена“. Какво решење видите?

– Да је Србија угрожена данас мисли дванаест милиона или колико већ има Срба. Толико је могло и потписати поменути проглас. Србија се мора сетити себе и својих темеља и видети шта је од њих остало живо. Потребна су велика прегнућа, а често се учини да није способна ни за најмањи. Да као симболичан наведем само један пример. Архијерејски Сабор Српске Цркве је пре неколико година донео одлуку да се похрани урна Николе Тесле у Храму Светог Саве. Она већ седамдесет година чами на полици у Музеју Николе Тесле који је удаљен пар стотина метара од Храма. Тесла је син свештеника и по оцу и по мајци и сам је био нека врста свештеника и нема никог ближег од Српске Православне Цркве. Као и Свети Сава спаљен је пошто је сахрањен и тај злочин

још траје. Неко је одлучио и да га мимо његове воље спали и да његов прах не да мајци земљи и то безако је још увек на снази. Проглашавају га Пољаком, Чехом, Мађаром, Румуном, Хрватом, а понекад Србином. Његов народ није способан да учини оно што би урадио сваки други, не питајући никога, не зазирајући ни од чега. А какав би приговор неко томе могао дати? Упркос Божјим и људским законима све прераста у кафкијанску мистерију, симболичну и за много шта друго.

Шта сматрате највећим искушењима за српски народ и како видите СПЦ у 21. веку?

– Српска Црква је најстарија, најважнија, најугледнија и једина свесрпска установа. Преживела је незапамћену голготу. Ко год је у протеклом полувеју часно носио мантију, крст и браду заслужио је да се прогласи свештеномучеником. Први пут видим младе људе који се крсте кад пролазе поред цркве и путнике намернице кад их градски превоз нанесе поред храмова. За свештенички позив се одлучује све више даровитих, младих људи. Црквена издавачка делатност покушава да надокнади пропуштену. Објављују се драгоцене књиге за које већ жалим што нећу стићи да их прочитам. Српски народ је на сахрани Патријарха Павла показао да све зна и да ништа није заборавио.

ПОВОДОМ 21. ГОДИШЊИЦЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Историјски темељи Републике Српске

Y односу на „дуги“ XIX век, који је, иако пројет искушењима разних врста, српском народу доносио културни, економски и политички успон, „брзи“ XX век испуњен је трагизмима који су успон претходног столећа у приличној мери обесмислили. Оквир јужнословенске државне заједнице, подједнако монархистичко-унитаристички и републиканско-социјалистичко-федеративни није пружао српском народу услове за друштвени напредак. Свест и болно памћење демографских губитака из Другог светског рата, масовна страдања становништва, нарочито на простору савремене Хрватске и Босне и Херцеговине, приморавала су српски народ да у прилике почетком деведесетих година уђе смело, зрело и одговорно.

Република Српска је међународно признато политичко биће српског народа у Босни и Херцеговини. То политичко биће је израз демократских тежњи, а родило се у наметнутој оружаној борби – Одбрамбено–отаџбинском рату, вођеном 1992–1995. године. Тада је институционални гарант да Срби Босне и Херцеговине јесу конститутиван народ, са правом на национална обележја, демократски живот, економски и културни развој. Република Српска фокусира двовековне тежње народа између Уне и Дрине да буде део обновљене модерне српске државе, да изађе испод оријенталне тираније азијатског освајача и да се присаједи ни европској породици. А о томе је певао и Доситеј Обрадовић 1804. године:

„Востани Сербије и Сербље возбуди! [...]
Босна сестра твоја, на тебе гледа
и не жели теби никаквога вреда.
Херцегова земља и Чернаја Гора
Далеке државе, остроми и мора“.

Такве тежње су пројављене у спорадичним устанцима 1809, 1836, 1858, а нарочито 1875–1878. године када је, по окупацији Босне и Херцеговине, нова страна сила, Аустроугарска, „дошла на готово“. Берлински конгрес јој је дао мандат да после српских устаничких напора спроводи политику неутрализације Српства. У овим чињеницама се у највећој мери налазе корени садашњих међуетничких односа у Босни и Херцеговини. Црно–жути монархија је то радила на различите начине: кроз фаворизовање муслимана као другачијег становништва, супротстављеног православним Србима, преко гушења српског националног име-

на у Цркви и у школи, па до форсирања имагинарног „бошњаштва“ и ангажовања досељених римокатолика (Чеха, Польака, Мађара, Словака) у чиновничком бирократском апарату. Активно се радило на расађивању хрватске свести преко новоуспостављене јерархије нових бискупија код домицилног становништва латинског обреда, вековима под фрањевачком духовном бригом. Мало се зна за прва политичка организовања фрањеваца западне Херцеговине пре окупације 1878., на које је Илија Гарашанин рачунао као на „народу добромислеће фратре“ који имају српски национални предзнак. Грга Шкарић, фрањевац са Широког Бријега, је основао 1869. године „Друштво омладине римокатоличке у Херцеговини“, уједно разрадивши план за ослобођење од Турака. На једном месту је констатовао: „Народ еријевачки вас *то је народ српски брез да и икаквота другота у истоме умијешења има, и то сами они исти призанју из својих обичаја, из своја наречија и из предања ог незајамћеној времена својих предака...*“ (види: Đoko Slijepčević, *Pitanje Bosne i Hercegovine u XIX veku*, Keln 1981, стр. 47). Говоримо управо о фрањевцу из места у коме се ових дана подиже споменик „хрватској Ћирилици“! Идеолози и логистичари Бошњаштва имали су и план да уз реку Дрину направе етничку брану и кордон према Србији како би расекли природну етничку целовитост једног народа. Мехмед–бег Капетановић Љубушак (1839–1902), фолклориста и књижевник, 1886. године вели: „Башка је вјера, башка народност“. Још израженије и јасније код песника Мостарца Османа Ђикића коме „света вјера – Ислам“ није препрека да му „куца српско било“!

Границе Републике Српске није одредило само бојно поље између три супротстављене стране, него и воља и нахођење великих сила. За српски народ она није само важна због ентитетских међа, скupo и крваво плаћених и зарађених. Она је носилац духа непомирљивости са националним нестанком и мајоризацијом. У том смислу Дејтон је још значајнији што Србима даје ону конститутивност коју се намерила да јој одузме политичка концепција СДА Алије Изетбеговића и његове „Исламске декларације“. Нећемо претерати ако кажемо, а то истичу многи аналитичари данас, да је Република Српска најзначајнија тековина српског народа у XX веку. (Жељко Јандрић, *Країка историја Срба у БиХ*, Шипово 2012, стр. 68). Радован Пилићовић

О култу и школским прославама Св. Саве

Радован Пилићовић

Свети Сава је, историјски посматрано, превасходно био и остао црквени делатељ у винограду Божијем, „преосвештена глава“ како га називају химнографи XIV века.

Поштовање Светог Саве древно је исто толико колико постоји Српска Православна Црква. Култ Светог Саве је добио управо оне облике и појавност у зависности од историјских околности у којима би се обрела установа којој је он положио темеље. Тада је пре свега молитвени и литургијски израз поштовања конкретне личности од „српског рода и племена“, а облагодаћене Духом Светим. То поштовање су развила она поколења која су дошла после њега и имала љубав за његово историјско дело.

Мистичка снага

Један од првих Савиних животописца, монах Теодосије, свестан је мистичке снаге утемељача Српске Цркве и државе средњег века пише: „Симеон преподобни и свеосвећени Сава – молитвама Богу српску земљу утврђују и од нападаја противника бранећи је чувају. И нико се други од другога колена не огосподи међу Србима, само од

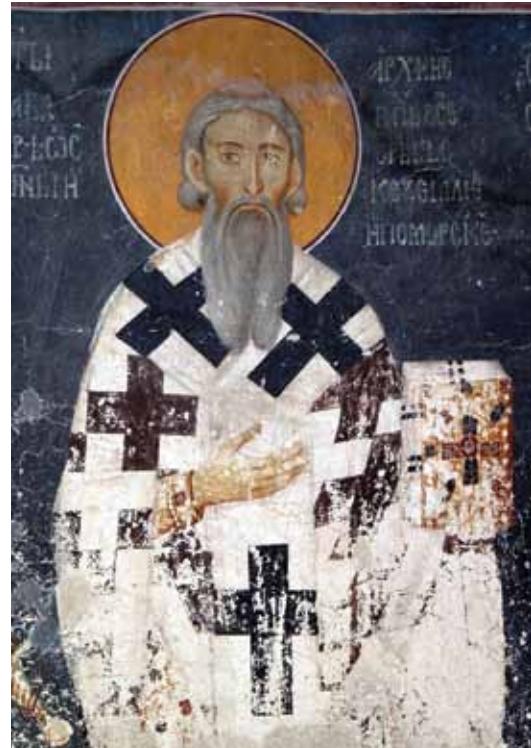
племена њихова, отац сину и син сину краљевство предајући“.

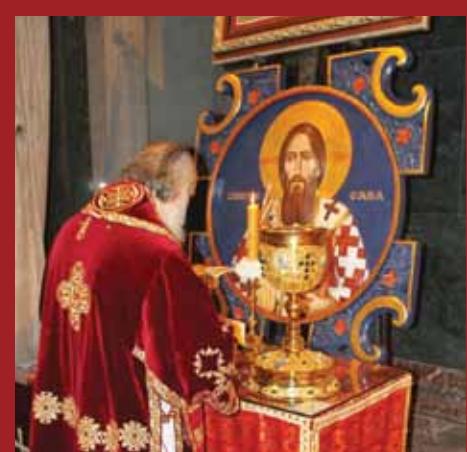
Та снага се показује верујућима и у кризним временима: „Видесмо Светог Симеона и Светог Саву пред нама у пуку како језде на коњима“... И много касније, када је пропала средњовековна величина, код Срба стоји увереност да они имају моћ да помогну у одсудним тренуцима. То посвежава и поступак српских устаника у Банату 1594. године. Наиме, устаници, предвођени Епископом Теодором Теодоровићем, на развијеним барјацима у борби за слободу поставили су везену икону Св. Саве. Јасно је да је ово толико ражестило Турке, који су не само схватили да Срби у личности Св. Саве прпе своју идеолошку снагу, него су и кроз своје оријентално религијско чувство, пожелели да смакну његов материјални вид и извориште „моћи“ [црквслов. моћи], наредивши управо да се његове мошти спале. „Сажегаше Турци Светога Саву, архиепископа српске и поморске

земље у Београду. Начелни везир Синан–паша, који бејаше пред војском“... (*Стари српски зайси и најиси*, бр. 876).

Црквени делатељ

Могло би се много писати о култу Св. Саве у црквеној химнографији и иконографији. Има много радова о Св. Сави са антрополошког, етнолошког и културолошког становишта. Тај различити и многоструки материјал сведочи о централном месту Св. Саве у српској националној историји. Али, Свети Сава је, историјски посматрано, превасходно био и остао црквени делатељ у винограду Божијем, „преосвештена глава“ како га називају химнографи XIV века. Он је тек након тога и дипломата, књижевник, градитељ, организатор, просветитељ, јер све те његове способности извиру из његовог светитељства, дара-ва и подвига архијерејства. У временима када је српска култура крчила путеве и стварала неке нове обрасце, независне

Ускликнимо с љубављу!

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је на Савиндан, 27. јануара 2013. године, Свету Архијерејску Литургију у Спомен-храму Светог Саве на Врачару.

Извор: Инфо-служба СПЦ

Академија на ПБФ

Професори и студенти Православног богословског факултета Универзитета у Београду молитвено су прославили своју славу – празник Светог Саве, првог Архиепископа српског. Више свештеника, уз присуство великог броја студената, професора и гостију, служило је Свету Литургију у Параклису Светог Јована Богослова. После службе уследила је свечана Светосавска академија, коју је благословио и отворио Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј.

На свечаности су додељене дипломе свршеним студентима, а у богатом уметничком програму су учествовали Гудачи Светог Ђорђа, оперска певачица Јасмина Трумбеташ Петровић, Национални ансамбл „Коло“ и други еминентни уметници.

После свечане двочасовне Светосавске академије на Православном богословском факултету Патријарх Иринеј је препомио славски колач, а затим се кратко обратио студентима, професорима и гостима Факултета.

Извор: Инфо-служба СПЦ

Срба сасвим је новијег датума, или опет на свој начин извире из црквеног етоса. Светосавске прославе су спонтана, снажна и непоколебљива „култура сећања“ код српског народа.

Узима се да су први почеци школских прослава Савиндана започели почетком XIX века у Земуну, тачније 14. јануара 1812. године, када је овај свети Србин проглашен патроном земунских школа. У другим црквеним општинама српске Карловачке митрополије Свети Сава се прославља као школски покровитељ школе и просвете почевши од 1843. године. У култу Св. Саве овог времена треба видети и јачање националног поноса. Наиме, по законима Хабзбуршке монархије (Аустроугарске) за Источно-православну Цркву, Грцима су за заштитнике проглашени и признати Св. цар Константин и царица Јелена, а Румунима Св. Петка (Параклиса). За заштитника и покровитеља српског народа озваничен је Св. Сава (по Регуламентима из 1770. и 1777. и Деклараторији из 1779. године). Школска прослава Св. Саве у Сремским Карловцима забележена је 1860. године, када је у тамошњој гимназији извршено освећење воде, а након овог обреда ђаци су извели програм са драмским саставима и декламацијама.

Историјска сведочанства

Манифестације националног достојанства и светковање историјских заслуга Св. Саве имамо почетком XIX века. Лепо сведочанство представља проповед пештанској свештеника Георгија Алексића из 1806. која је произнесена у Пешти, у Текелијиној цркви. Проповедник пореди Св. Саву са великанима руског и мађарског народа – Св. Александром Невским и Св. Стефаном. ➤

од традиционалистичких стега, иако је процес секуларизације текао, култ Св. Саве није био уништен. Он се преносио у једну помало лаичку сферу.

Школска слава

Поштовање и чување успомене на просветитељске заслуге Св. Саве, истицање његовог патроната над школом код

Занимљив је врхунац беседе, који дајемо у осавремењеној језичкој редакцији: „Засвирајте у трубе и удрите у харфе! Подигните српске заставе, оружја и војнике! Разлегните гласове и пуцање топова! Нека грми земља, да чује ваздух и нека се веселе небеса! Јер Србина Срби славе! Српска покољења своме кнезу српску почаст одају! Веселите се мали и велики славећи нашег патрона, да се његовим молитвама удостојимо да будемо наследници Царства Небеског!“ (Српски Сион, 1905, стр. 26).

Зна се за анегдоту како је кнез Милош грчким и јелинлизованим цинкарским трговцима у Београду наложио како треба прослављати Савиндан. Наиме, једне године је видео да тога дана све трговачке и занатлијске радње по чаршији раде. Следеће године је позвао трговце у конак под претњом да ће онај који не дође добити 25 батина, а када су се окупили рекао је: „Данас је велики српски празник, Св. Сава. Срећан вам празник, рече им, гледајући их својим оштрим погледом. Сад можете ићи кући и да сваки од вас однесе цркви оку воска, зејтина и тамјана, и изађе из одаје.“ („Коџа Милош и светосавска прослава“, Гласник СПЦ, 1959, стр. 20).

У Кнежевини Србији Св. Сава је прослављен као школска слава у Крагујевачком лицеју 1840. године. Митрополијски протосинђел Гаврило Поповић осветио је воду и са њом покропио присутне, одржао је проповед, а онда је за ту прилику хор ученика отпевао песму Вукашина Радишића „Пој Србе, пој“. Поред много рецитала и историјских реминисценција свечаност се завршила песном „Сунце се рађа Србину“. Ова песма је сва пројекта класицизмом, поред постојеће црквене символике и значења:

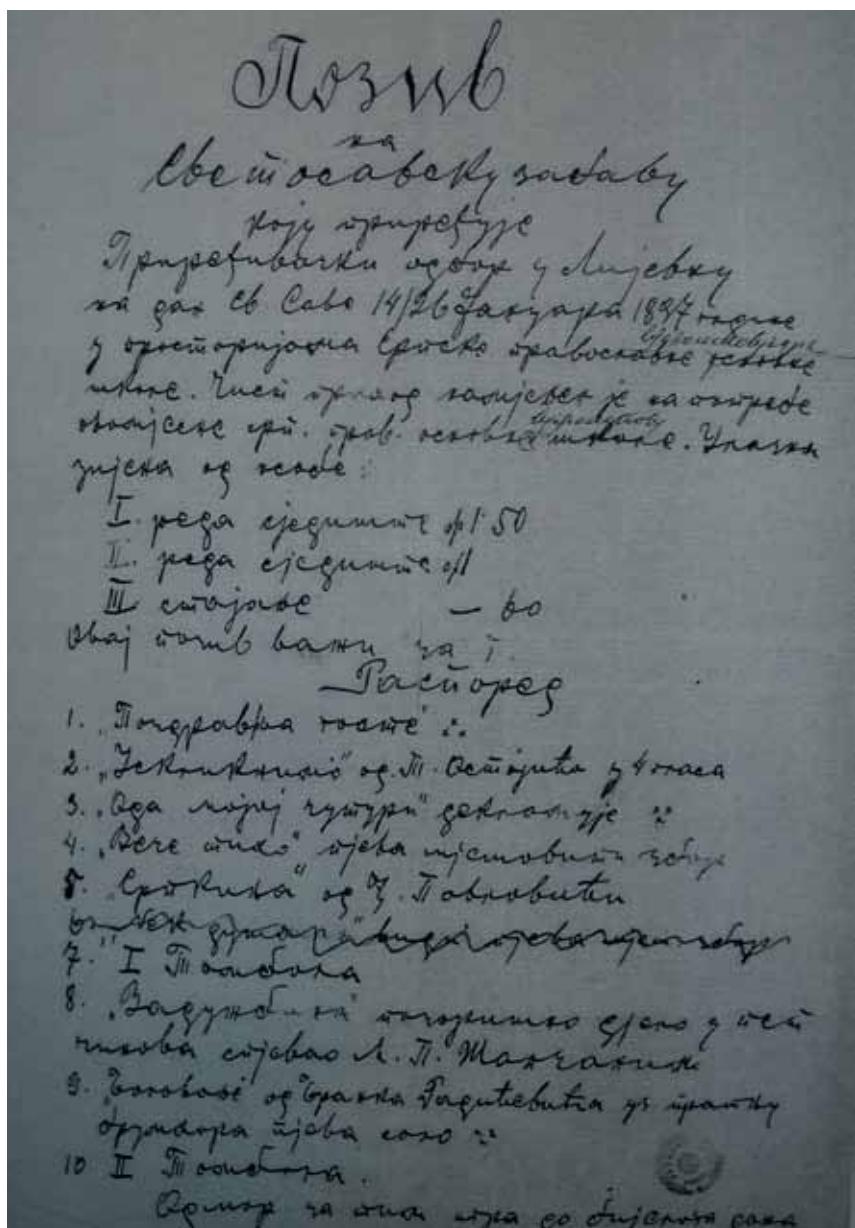
Светосавски пријем код Митрополита Николаја

Његово Високопреосвећенство Митрополит дабробосански Г. Николај је 27. јануара, поводом прославе Светог Саве, уприличио традиционални Светосавски пријем у својој резиденцији у згради Митрополије дабробосанске у Сарајеву. Званицама – представницима цркве и вјерских заједница, власти Републике Српске, БиХ и Федерације БиХ, дипломатског кора, међународне заједнице и јавног и културног живота – у име Митрополита Николаја обратио сеprotoјереј-страврофор Ранко Билинац који је рекао да српска држава и српски народ имају свог заштитника у личности Светог Саве.

Извор: Информативна служба Митрополије дабробосанске

„Сунце с' рађа Србину,
Жертвовавшу с музама
Хоризонт му сав засијну
Просвештења лучама“.

Из школе су се окупљени грађани, ћаци и професори свих градских школа и други угледници опет вратили у цркву, где је

Концепт програма „Светосавске забаве“ у Ливну 1897. године

Светосавска академија у Сава Центру

На празник Светог Саве, 27. јануара, у Сава Центру је одржана свечана Светосавска академија, којој су присуствовали највиши црквени великодостојници, званице из света политике и јавног живота Србије.

Извор: Инфо-служба СПЦ

Прослава Светог Саве у Саборном храму у Новом Саду

У Саборном храму Светог Великомученика Георгија у Новом Саду, на празник Светога Саве, Свету Архијерејску Литургију служио је Епископ јегарски Господин др Порфирије уз саслужење Архимандрита Јована Радосављевића и свештенства Саборног храма.

Извор: Информативна служба Епархије бачке

одслужен паастос. По српском обичају настављена је црквено-народно торжество, јер је градска општина крагујевачка дала испећи вола и отворити неколико буради вина за присутни народ.

Те исте 1840. г. прославе су, као школске манифестације, организоване у Београду, Неготину, Шапцу и Ужицу. У другим српским земљама Св. Сава је спредином XIX века као покровитељ просвете светкован у Шибенику

1846, на Цетињу 1856, у Тетову 1856, у Битољу 1898... У неослобођеним крајевима Српства, у другој половини XIX века, прослављање Св. Саве повезивало се са националним идентитетом што су туђинске државе настојавале да угуше. Тако, имамо драстичних примера из Босне и Херцеговине, када се допушта светосавска прослава, али се из ње елиминишу национални садржаји. Котарске власти у Ливну

су 1897. године браниле светосавску химну „Светом Сави српском“ због епитета „српски“. У исто време, власти Аустроугарске су стављале под формално-правно питање легалитет и правни основ светосавских приредби у крајевима Хрватске и Славоније на шта је опширену и утемељену апологију писао прота Јован Вучковић („К питању о светосавским школским свечаностима“, Српски Сион, 1895).

Празник Светог Саве у Митрополији црногорско-приморској

На празник Светог Саве, 27. јануара, Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије служио је Литургију у Храму Светог Саве у Тивту. Савиндан је литургијски прослављен и у Котору, у Цетињском манастиру, Храму Светих Макавеја у Подгорици, на Савиној Главици у Доњем Грабљу и у другим храмовима Митрополије црногорско-приморске.

„Свети Сава је био и остао учитељ пута у живот вјечни, јер само такви људи који се испуне силом Божјом, још су плодоноснији после свога упокојења, него ли док су били на земљи“, казао је Митрополит Амфилохије у својој проповиједи.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

Светосавска академија у Јагодини

У присуству Његовог Преосвештенства Владике шумадијског Г. Јована, јагодинског свештенства, градоначелника Јагодине г. Ратка Стевановића, у препуној сали Културног центра 26. јануара 2013. г. одржана је једанаеста по реду Светосавска духовна академија.

Извор: Инфо-служба СПЦ

Прослављање хришћанских светитеља у европским градовима

Владимир Марјановић

Поједине политичке партије, удружења, невладине организације и појединци често упућују приговоре говорећи да је у Србији, која је Уставом дефинисана као секуларна држава, нелегитимно прослављати градске славе на улицама градова. Према њиховим тумачењима, овакве јавне прославе представљају наметање (православне) вере неверницима и припадницима других вероисповести. Елементарна одвојеност Цркве од државе не би требало да значи непостојање и пртеривање религије из јавне сфере и друштвеног живота. У прилог томе говори и пракса бројних европских градова који, поштујући националну или локалну традицију, јавно прослављају светитеље заштитнике.

Прослава Св. Патрика

Дан Светог Патрика (17. март) је ирски национални празник и тим поводом су широм земље организоване многобројне параде и прославе. Занимљиво је да је прва парада у част Светог Патрика одржана у Сједињеним Америчким Државама – 17. марта 1762, ирски војници, који су служили у

енглеској војсци, марширали су уз музику кроз Њујорк. Њихова парада јачала је националну свест Ираца. Временом је прослављање овог дана постало све популарније међу ирским имигрантима у САД. На Дан Светог Патрика у Ирској је, све до седамдесетих година прошлог века, постојала забрана рада пабовима. Почек од 1995, ирска влада је националном кампањом настојала да кроз фестивал промовише ирску културу. И данас милион људи годишње долази на прославе поводом Дана Светог Патрика. Тим поводом су организовани популарни концерти, позоришне представе на отвореном и слично.

Дан Св. Георгија у Лондону

Свети Георгије је светитељ-заштитник Енглеске. Традиција прослављања Дана Светог Георгија је догађај од великог националног значаја. Овим поводом се, осим посебних служби у црквама, организују и поворке са музиком, у којима доминирају енглеске заставе са црвеним крстом на белој позадини. У различитим деловима Лондона организују се и посебни локал-

ни програми, чајанке, перформанси са пантомимичарима и представе са вitezовима и змајевима. На Дан Светог Георгија, у складу са традицијом, Енглези на реверу носе првену ружу.

Дан Св. Андреја у Шкотској

Свети Андреј Првозвани је светитељ заштитник Шкотске, и тај дан (30. новембар) је уједно и шкотски национални празник. У градовима Шкотске организују се многоbrojni догађаји и активности попут уметничких представа, шкотског плеса, припремање традиционалне хране, фолклора итд. Поједини шкотски национални симболи, као нпр. застава, садрже тзв. Андрејин крст – крст у облику слова X.

Прослава Успења Пресвете Богородице у Паризу и Марсеју

Успење Пресвете Богородице је државни празник у великом броју европских земаља: Аустрији, Белгији, Француској, Грчкој, Польској, Португалу, Хрватској, Румунији, Молдавији, Немачкој (Баварска), Италији, Литванији,

Спасовданска литија у Београду

на Малти, у Словенији и Швајцарској (8 кантону).

У Француској су тада затворене поште, банке, продавнице и друга јавна предузећа. У ноћи 14. августа у Паризу се организује поворка бродова, тј. процесија преко реке Сене, коју предводи надбискуп. На челу поворке налази се стара сребрна статуа Богородице. На југу Француске, у Марсеју, организују се процесије поводом Успења Пресвете Богородице. Преко 6000 људи учествује у прослави.

Процесије на Сицилији

Сицилија је позната по великим и масовним градским процесијама. Најпознатије прославе ове врсте су прослава Свете Розалије у Палерму, Светог Алберта у Трапанију, Свете Агате у Катанији и Свете Луције у Сиракузи.

У главном граду Сицилије, од 1. до 15. јула, обележава се празник Свете Розалије. Ова светитељка, која се поштује од 12. века је за-

штитница града. Врхунац прославе под називом *festino* се одвија у ноћи између 14. и 15. јула и у њему учествују хиљаде грађана и страних туриста. Процесија специјалним бродом – вагоном (на коме се налази осветљена статуа светитељке и велики број људи) тријумфално пролази поред градске палате, седишта сицилијанске регионалне скупштине, кроз центар града и долази до мора, где започиње ватромет. За време фестивала цео град је окићен и у њему

влада типична празнична еуфорија. *Viva Palermo e Santa Rosalia* је парола који се тада може чути на улицама града. Читав догађај помажу и обезбеђују градске власти.

У граду Трапанију празник Светог Алберта се слави 7. августа када се организује неколико процесија. Статуу Светог Алberta носе у поворци од Базилике Светих Благовести до Катедрале Богородице од Трапанија. Друга процесија одвија се улицама историјског центра града. Шеснаестог августа прославља се као заштитница и *Madonna di Trapani* тј. Богородица од Трапанија. У ноћи 16. августа свечаност се завршава традиционалним ватрометом. Ови догађаји имају не само духовни већ и културни значај за овај део Италије и у њему учествује велики број људи без обзира вероисповест.

Процесије у Баварској

У баварским градовима Бад Телц, Лентрис, Утинг, Кројт, Брај-

тбурн постоји традиција прослављања Светог Леонарда (6. новембар). Дан прославе редовно почиње мисом, а потом су уприличене поворке мушкараца и жена обучених у традиционалну баварску ношњу, као и параде са украшеним кочијама и коњима.

Сваког 11. новембра прославља се тзв. *Martinstag*. Празник је добио назив по Светом Мартину Турском. У деловима Баварске, као и у другим крајевима Немачке, деца праве мале светиљке од папира, а потом се окупљају на градским улицама и певају песме о Светом Мартину. Паради присуствује и предводник, човек на коњу, са дугим црвеном ограчом, као симбол Светог Мартина. Ове поворке популарне су не само у католичким већ и у протестантским деловима Немачке.

Прослава Дана Св. Димитрија у Солуну

Празник Светог Димитрија Солунског, 26. октобра (по новом календару) 2012. године, прослављен је и као значајан јубилеј – стогодишњица ослобођења града од Турака у Првом балканском рату (1912). Тим поводом служена је Света Архијерејска Литургија у Базилици Светог Димитрија, после које је уследила велика литија улицама града, а затим и војна парада. У прослави Дана Светог Димитрија у Солуну учествују највиши црквени велиcodостојници и државни званичници путем председника Грчке.

Хришћанско наслеђе Европе

Иако снажни процеси секуларизације данас потискују хришћанство из јавне сфере, оно ће без обзира на сва искушења времена остати темељ и идентитет готово свих европских народа. Историја и вредности Европе не могу се одвојити од личности Исуса Христа и светитеља заштитника који чувају европске градове и државе.

Јован Мајендорф

Свети Григорије Палама и исихастичка духовност

Задужбина Светог манастира
Хиландара, 2012.
237 стр.; 21 см
ISBN 978-86-7768-059-6

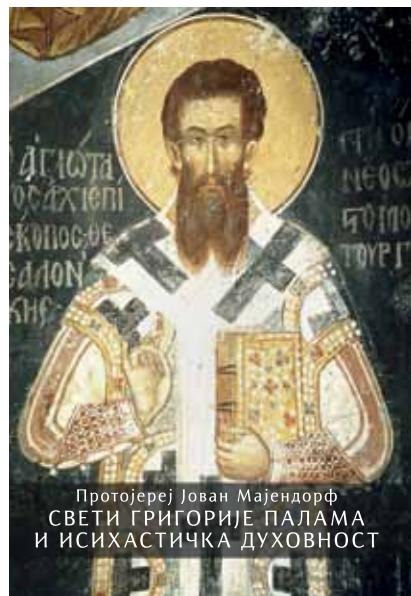
Исихазам је у свом основном облику био познат и у библијској и у ранохришћанској традицији. Међутим, тек са установљењем монаштва у четвртом столећу отпочеће континуирано и организовано практиковање исихије у Цркви (како од стране монаха, тако и мирских свештеника и лаика), као и њено теоријско дефинисање. Од почетка монашког живота па до појаве паламита и синаита (како се обично називају тиховатељи четрнаестог века, по двојици најзначајнијих позновизантијских учитеља исихије – Светом Григорију Палами и Преподобном Григорију Синаиту) исихазам је, dakле, већ имао миленијумску историју, која је, како то обично бива са великим творевинама духа, имала (и у пракси и у теорији) и успоне и падове.

Најозбиљнија искушења која су се спорадично појављивала у духовности тиховатеља била су издавање личног подвига из богослужбеног живота Цркве и изолација црквеног живота у целини од тзв. „спољног света“. Неконтролисани „есхатолошки максимализам“ аскета често је умео да доведе у питање саму природу Цркве тако што је, с једне стране, апсолутизујући аскезу на рачун богослужења порицао литургијску природу Цркве, а са друге, опструирао остваривање здравог односа Цркве према свету (веза Цркве

и света би на kraју требало да резултира избављењем света „који у злу лежи“, стога је игнорисање спољног света, то слободно можемо рећи, издаја Јеванђеља; јер је, као што зна-мо, основни новозаветни императив – крштење свих народа у име Оца и Сина и Светога Духа [уп. Мт. 28, 19]).

Исихасти с краја византијске историје, међу којима је Свети Григорије Палама по свему био најистакнутији, успели су да чврсто вежу два основна аспекта црквеног живота – аскезу и богослужење, а уз то и да аутентичан црквени етос учине формативним фактором у друштвено-политичком и културном животу. Исихасти су успели да уравнотеже и култивишу живот тадашњих монаха, који су неретко били у опасности да се претворе у једну херметичну групацију склону фанатичном зилотизму (а када се подвигнички живот у Цркви истргне из богослужбеног контекста постаје сам себи циљ и претвара се у најобичнији „духовни тренинг“ без било каквог сотирилошког значаја). Позновизантијски тиховатељи (тј. паламити и синаити) су и у пракси и у теорији инсистирали на органској вези подвига и богослужења, и тако очували црквеност подвигничког живљења. Даље, у светоотачком предању чврсто укорењеним богословљем успели су да очувају и здраву црквену мисао. И на концу, одговорним приступом тзв. „свакидашњем“ животу постигли су често недостижан циљ, а то је да су црквени идеале учинили живим, одн. применљивим у социјалном и културном животу људи.

Отуда су у праву они који сматрају да је победа исихасти који су били предвођени Светим Григоријем Паламом у четрнаестом столећу била у ствари *победа православља*, одн. да је духовност тиховатеља – православна духовност *par excellence*.

Протојереј Јован Мајендорф
СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ ПАЛАМА
И ИСИХАСТИЧКА ДУХОВНОСТ

Исихазам је, стога, парадигматична форма ортодоксне духовности, чија је реактуелизација неопходна како би се и данас оваплотила аутентична хришћанска егзистенција. Поновним афирмисањем исихастичке духовности савремени црквени живот би несумњиво био избављен из тренутне кризе, која је погодила како однос који Црква има према свету тако и сам црквени живот.

Као вековни исихастички центар, светогорски манастир Хиландар, и данас, посебно посредством своје Задужбине у Београду, немерљиво доприноси поновном обликовању православне духовности по исихастичком моделу. Управо као део те мисије појављује се и књига (засигурно једног од најзначајнијих исихазмолога двадесетог столећа) оца Јована Мајендорфа *Свети Григорије Палама и исихастичка духовност*. Реч је о зборнику у коме су сабрани Мајендорфови радови у којима се он бавио историјом и теологијом исихазма, са посебним освртом на улогу коју је имао светогорски монах и архиепископ солунски Св Григорије Палама, као и утицајем који су исихасти предвођени њиме имали како у црквеном тако и у политичком и културном животу.

Блајое Пантелић

Из старог Православља

Први српски поклоници гробу Св. Саве у Трнову

Везе Новог Сада и Бугарске биле су значајне у првој половини XX века, када су неки бугарски славенофили морали да потраже уточишта у Новом Саду. Поред тога, Новосадско женско музичко удружење организовало је концерте бугарским уметницима Љиљани Добри Христовој и Бајки Константиновој, као и хору „Гусле“ из Пловдива.

На мој предлог кренуло је и Новосадско женско музичко удружење на турнеју у Бугарску у Софију и Пловдив. То је било децембра 1936. Концерт у Софији је био 26. децембра, а у Пловдиву је био предвиђен за 29. децембар... У међувремену предложено је да се отптује до Трнова ... Оба биографа Св. Саве се слажу да је он био сахрањен у овој првој престоници Бугарске, у којој је умро по повратку из Свете Земље и Цариграда, и да је био сахрањен у цркви Светих четрдесет мученика. Хор је примио овај предлог са одушевљењем, јер до тог дана ниједан српски хор није био на хацилуку првом гробу српског просветитеља Светог Саве Немањића.

Пут је био дугачак. Путовали смо од 8 сати до 3 сата поподне. Жива је пала на минус 28 степени испод нуле. Путовали смо трећом класом. Да! Трећом, а

фудбалери увек првом. Тако је по свој прилици и данас.

Кад смо стигли у Трново дочек је за оно време и поред велике кошаве и хладноће био величанствен. Пошто смо се сместили у хотел, крену smo у прастару малу црквицу Светих четрдесет мученика. Свештеника нисмо нашли, а хтели смо да се помолимо на првом гробу Светог Саве. Сви смо запалили мале свећице. А шта сад? Ја шапатом саопштих да ће хор отпојати „Оче наш“ од Корнелија Станковића, професор Надежда Пашћан ће одржати говор о значају Светог Саве за стварање српске цркве, државе и просвете. Био сам узбуђен као никада раније у животу. Ето суђено ми је да будем први српски диригент на највећој светињи српског народа у туђини, на првом гробу Светог Саве.

Приступих металној огради иза које је на зиду стајала плоча са натписом да је под плочом која стоји на поду био сахрањен њен први архиепископ Свети Сава. Прекрстих се. Пошто није било свештеника ја у узбуђењу и пријатној збуњености, просто нехотице, рекох: „Благословен Бог наш всегда није и присно и во вјеки вјеков“ – а хор одговори „Амин“. Ја почех најпре да читам „Оче наш“, загрџнем се

од узбуђења, сузе су ми навирале и текле низ образ и од зиме слеђивале се. Једва, уз највећи душевни напор заврших молитву и возглас „Јако твоје јест царство и сила и слава...“ а хор одговори „Амин“. Окренух се хору. Мој хор је плакао. Биле су то врүће, свете сузе. Дадох интонацију и хор отпева „Оче наш“ а ја опет рекох возглас.

Сада је ступила пред ограду проф. Надежда Пашћан, професор историје и одржала диван говор, пун поезије и величанија о Светом Сави и његовом раду и значају за младу српску државу. Кад је она завршила говор, свећице су се већ почеле гасити. Требало је поћи. Полагано напустисмо црквицу, богати и преображен једном светом успоменом, свесни да смо откупили овом посетом све што је до тог дана било пропуштено. Били смо прве хације на првом гробу Светог Саве. Зар то не заслужује трајну успомену, коју треба и другима казати?

Проф. Светолик Пашћан-Којанов

Православље – новине Српске Патријаршије, година II, број 44, Београд, 16. јануар 1969. г., стр. 2.

Отац Јован Мајендорф

Брак – православна перспектива

Отачник, Београд 2012.

Мајендорфова књига је драгоценца свакоме ко се интересује за хришћанско поимање брака. У њој аутор истражује значења које је брак имао у јудаизму и Новом Завету, раној Цркви и римском праву, светотајинском животу и, на крају, савременом друштву. Теме којима се бави јесу други брак, мешовити бракови, развод, абортус, планирање породице и родитељство... Ова књига је од нарочитог значаја како за свештенство тако и за венчане и оне који се припремају за свету тајну брака.

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

РУСИЈА

Фестивал верске музике

Деветог јануара 2013. г. је са благословом Његове Свесветости Патријарха Кирила московског и целе Русије у Московском међународном дому музике одржан Трећи божићни фестивал верске музике. Уметнички директори фестивала су били диригент Владимир Спиваков, председник Дома музике и члан Патријаршијског Савета за културу и Његово Високопреосвештенство Митрополит волоколамски Иларион.

Према речима Митрополита Илариона, овај Божићни фестивал је замишљен као међународни форум и културни догађај са основним циљем да се народу представи дух музичке културе обликоване у Цркви током многих векова, дух који се огледа у уметничким делима највећих композитора. „Волео бих да сви концерти овог Фестивала буду уједињени идејом да је Господ близу, и волео бих да схватимо поруку који нам кроз своју музику преносе композитори који припадају различitim епохама: а та порука је њихова љубав према Богу, према Господу као и њихова жеља да нам открију ово дубоко унутрашње духовно и верско осећање“, рекао је Митрополит Иларион.

Ове године, између осталих, на фестивалу су учествовали и Хор Кијево-печерске лавре, Хор из манастира Монсерат у Шпанији, Московски синодални хор, Хор московског Сретењског манастира, Хор Даниловског манастира...

У првом делу концерта, одржаног 9. јануара, Московски синодални хор је под диригентском палицом Алексеја Пузакова извео дела Чайковског, Рахманјнова, Александра Касталског, Павела Чеснокова, протојереја Николаја Ведерникова и Василија Зиновјева, а затим је са Руским државним хором и Руским симфонијским оркестром извео „Божићни ораторијум“ Митрополита волоколамског Илариона. Три дана касније, 12. јануара, Хор Саборног храма

Св. Александра Невског из Софије је у оквиру овог Фестивала извео химне бугарских и руских композитора. На затварању фестивала изведена су дела Католикоса-Патријарха све Грузије Илије Другога и „Реквијем“ Алемдара Карманова... *Извор: <http://mospat.ru/>*

ВАТИКАН

Црква треба да прихвати друштвене мреже

Папа Бенедикт XVI је у свом обраћању црквеним великородостојницима средином јануара саопштио да Римокатоличка црква треба да прихвати друштвене мреже – као што су Фејсбук и Твiter – како би ширила веру међу наредним генерацијама.

Осамдесетгодишњи папа је истакао да би такав потез помогао цркви која се бори да сачува следбенике и да придобије нове у овом друштву верске апатије, скандала и надметања са другим црквама.

Надбискуп Клаудио Марија Чели, настојање Ватиканске канцеларије за комуникације, навео је студију из 2012. године коју су спровели бискупи Сједињених Држава и у којој стоји да чак 53% Американаца не зна да постоји неко значајно присуство Римокатоличке цркве на интернету. Друге студије показују да припадници генерације Y (миленијумска генерација, људи рођени између 1980. и 2000. године, оквирно) као примарни извор информација, за забаву и дељење политичких ставова и друштвених разматрања, користе Фејсбук, Твiter и Јутјуб, и то много више и чешће него њихови родитељи.

Папа Бенедикт XVI има званични налог на Твiterу од 12. децембра, и за сада има 2,5 милиона следбеника, а скоро 11.000 след-

беника прати његове „твитове“ на латинском језику.

Света Столица је у последње време знатно повећала своје присуство на интернету покрећући сопствене канале на Јутјубу, разне апликације и портал за вести који сакупља све информације о Ватикану на једно место.

Овогодишња порука папе Бенедикта у вези са друштвеним мрежама надовезује се на претходне у којима је говорио о потреби за постојањем учтивог дијалога на интернету, о потреби да се корисници аутентично представљају и да слушају а не да само проповедају. *Извор: <http://www.cbn.com/>*

ТУРСКА

Пронађена византијска црква

Како преноси *Њујорк Таймс*, током археолошких истраживања на месту некадашње Мире Ликијске, од 14. столећа напуштене, и већим делом затрпане речним наносима дебљине преко 10 метара, пронађена је црква. Очуваност новооткривеног храма дала је археологима наду да је и остатак насеља добро очуван; оптимистичке процене иду толико далеко да се претпоставља да би Мира могла да буде конзервирана наносима и очувана као што су Помпеји.

У олтарској апсиди цркве коју су открили археолози, на источном делу зида пронађен је крстолики прозор, који у преподневним часовима баца крстообразни сноп светлости на Часну Трпезу. У апсиди се налази и фреска са композицијом *Деизис*, необична по томе што су на њој и Св. Јован Крститељ и Пресвета Богородица представљени како у рукама држе свитке са грчким текстом.

Извор: <http://www.nytimes.com/>

РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО Божић по јулијанском календару

Литургијама у црквама, које се придржавају јулијанског календара, 7. јануара (тј. 25. децембра), широм света је прослављен Божић. Рођење Христово по јулијанском календару, 13 дана касније од цркава које се придржавају греко-ријанског календара, славе Руска, Грузијска и Српска Православна Црква, Јерусалимска Патријаршија, светогорски манастири, поједине епархије и парохије осталих помесних Православних Цркава, као и неканонске православне заједнице и древноисточни хришћани Копти и Етиопљани.

Поноћну божићну Литургију у Витлејему, на Западној обали, у Цркви Христовог Рођења, подигнутој на месту где је по предању рођен Христос, служио је православни јерусалимски Патријарх Теофил III, који је раније на челу литије стигао из Јерусалима у библијски град.

Патријарх московски и целе Русије Кирил служио је Литургију у Храму Христа Спаситеља у Москви. Божићној Литургији присуствовао је и премијер Дмитриј Медведев са супругом Светланом, уз многе високе државне функционере. Председник Русије Владимир Путин присуствовао је Литургији у селу Љесноје, у Краснодарском крају, у близини Сочија, где се налази његова резиденција.

У својој Божићној посланици, Патријарх руски Кирил позвао је на милосрђе и толеранцију, на вршење добрих дела – како би се стварност макар мало изменила на боље.

У Грузији је божићну Литургију у Саборној цркви Свете Тројице служио Католикос-Патријарх целе

Грузије Илија II. „Ако у вашем срцу станује љубав, у њему ће неизоставно бити Христос, ваше срце ће бити храм, већи и лепши од било које земаљске цркве“, рекао је Католикос Илија II у својој проповеди.

Египатски Копти окупили су се у свом саборном храму у Каиру на богослужењу којим је начаљствовао нови поглавар Тавадрос II.

Дан раније, 6. јануара, Божић и Богојављење је прославила и древноисточна Јерменска црква, као и друге јерменске заједнице које су задржале древно заједничко прослављање ових двају великих црквених празника, док је Јерменска Јерусалимска патријаршија, која се придржава јулијанског календара, Божић и Богојављење прославила 19. јануара.

РУСИЈА Литургија по „старом обреду“

У Успењском храму московског Кремља служена је, по први пут од црквеног раскола у 17. веку, Литургија у складу са староруском црквном традицијом. Ову историјску Литургију служио је Митрополит крутицки и коломенски Јувеналије по благослову Патријарха Кирила. Такозвана „староруска традиција“ богослужења формирана је у Русији након што је кнез Владимир христијанизовао земљу. Овај вид богослужења опстало је у Русији све до почетка реформи Патријарха Никона у другој половини 17. века, које су довеле до црквеног раскола (после тога су до данашњих дана „стари тип“ богослужења наставиле да га негују старообредничке заједнице). Након богослужбених реформи у Русију је стигло хармонско вишегласје западног типа, које је истиснуло јединствено древно

традиционално појање по неумама.

Ова Литургија је служена у част стогодишњице Првог сверуског конгреса православних старообредника – тзв. „једновераца“, који се, за разлику од других старообредника, налазе под јурисдикцијом Руске Православне Цркве, односно у јединству са Црквом.

Извор: <http://www.patriarchia.ru/>

САД Марш за живот

22. јануара ове године обележено је 40 година од судског спора „Роу против Вејда“, када је у Сједињеним Државама легализован абортус.

Тим поводом је у петак, 25. јануара, у Вашингтону одржан Марш за живот на којем је учествовало преко пола милиона људи. Овогодишњи марш је одржан под паролом 40=55M, а ова једначина означава да је за 40 година од легализовања абортуса живот, због абортуса, изгубило 55 милиона људи.

У овогодишњем маршу су учествовали Митрополит Тихон и архијереји и свештенство Православне Цркве у Америци као и велики број верника. Међу православним учесницима били су студенти Академије Светог Тихона из Пенсилваније и Академије Светог Владимира из Њујорка, који су певали тропаре и носили иконе, сведочећи светињу живота.

Протојереј Џон Ковалчик, један од покретача православног присуства у овом годишњем окупљању, рекао је да „православни верници већ деценијама учествују у Маршу за живот“, додајући да „присуство наших архијереја, свештеника, студената и верника – посебно младих припадника наше Цркве – сведочи о свештеном дару живота који је и даље у овој земљи угрожен“.

Овогодишњи Марш за живот одржан је уочи интронизације новог пројорарха Православне Цркве у Америци, Митрополита Тихона, која је извршена 26. и 27. јануара у Вашингтону.

М. Петровић

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

У ЕПАРХИЈИ ВРАЊСКОЈ

О страдањима у ПОА

На дан 29. децембра 2012. у манастиру Свети Прохор Пчињски, у присуству Архијереја домаћина, Епископа врањског Г. Паҳомија, Њихова Преосвештенства епископи: брегалнички и битољски Г. Марко и стобијски и струмички Г. Давид, сусрели су се са директором Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама при Влади Р. Србије, г. др Милетом Радојевићем.

Епископи канонске Цркве у Р. Македонији, Православне Охридске Архиепископије, упознали су г. Милету Радојевића са тортуром и незаконитим притвором, које трпи Архиепископ охридски и Митрополит скопски Г. Јован, и уопште са прогоном спровођеним кроз монтиране судске процесе против Митрополита Јована и осталих епископа, монаштва и верника Архиепископије.

Извор: Епархија врањска

У ДАЛМАЦИЈИ

Нови напади на СПЦ

Дана 2. јануара 2013. г. у послеподневним часовима оскрнављено је гробље код Храма Св. Великомученика Георгија у Книну. Оштећена су многа гробна мјеста, а споменици, крстови, полупане вазе са цвијећем разбацини су по гробљу. Нажалост, храм и гробље су често, боље рећи перманентно, мета вандализма. Полиција је обавијештена о том немилом догађају и извршила је увиђај. Како смо информисани, четворица су затечена на гробљу или код гробља у моменту доласка полиције негирајући да су то они починили?! Надамо се да ће починиоци бити пронађени и да ће се према њима примјенити адекватне законске мјере.

Извор: Епархија далматинска

У МОСТАРУ

Слава Епархије ЗХП

Слава Епархије захумско-херцеговачке и Епископа захумско-херцеговачког Г. Григорија, Св. Игњатије Богоно-

Саопштење за јавност са заједничке седнице Светог Архијерејског Синода и Одбора за Косово и Метохију 24. јануара 2013. године

У трајној бризи за свештенство и народ на распетом Косову и Метохији, а по водом њиховог најновијег страдања, састали су се у четвртак 24. јануара у Патријаршији српској у Београду на заједничкој седници Свети Архијерејски Синод и Одбор за Косово и Метохију Српске Православне Цркве, под председавањем Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја.

Окупљени архијереји су са тугом, неверицом и братским састрађањем примили извештај Преосвештеног Епископа рашко-призренског Г. Теодосија о таласу рушења гробља, вандалскога скрнављења храмова и напада на преостале Србе и ретке повратнике на Косово и Метохију који се забивају ових дана у нашој јужној покрајини. По ко зна који пут, са горчином је констатовано да четрнаестогодишње међународно присуство на Косову и Метохији није донело ни праће, ни европске стандарде, ни цивилизацију српским светињама и народу нити сигурност било коме, као и да безакоње и неправда неће донети добра никоме.

Други разлог заседања Светог Архијерејског Синода и Одбора за Косово и Метохију био је актуелни преговарачки процес између Републике Србије и самопроламованих власти на Косову и Метохију уз посредовање Европске Уније. На седници је предочена усвојена Резолуција Народне скупштине Републике Србије о основним начелима за политичке разговоре са привременим институцијама самоуправе на Косову и Метохији и нарочито пажљиво је извршен увид у део Резолуције који се бави предлозима за статус Српске Православне Цркве. На основу тог увида размотрите се начин на који ће Свети Архијерејски Синод и Одбор за Косово и Метохију изразити свој став и своје предлоге, начелно уобличене на овој седници, у погледу ове Резолуције, односно оног њеног дела који говори о могућем положају Цркве у Покрајини.

У делатном старању за Цркву и њој нераздруживи народ, одлучено је да се наредна седница Светог Синода и Одбора за Косово и Метохију одржи 7. фебруара ове године у Призрену, седишту Епархије рашко-призренске.

Из Канцеларије Све. Арх. Синода

сац, прослављена је, 2. јануара 2013. г. у Храму Рођења Пресвете Богородице у Мостару Светом Архијерејском Литургијом којом је началствовао Митрополит Амфилохије уз саслуживање домаћина Епископа Григорија и Епископа Атанасија, као и свештеника Епархије захумско-херцеговачке.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

НА КИМ

ВДС – Божићно даривање

По благослову Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, представници ВДС-а, секретар јереј Владимир Марковић и брат Вук Јовановић, оби-

шли су децу на Косову и Метохији. Била је то прилика да се деца обрадују пригодним поклон пакетима и да се нашем верном народу на простору Ким пренесу благослови Његове Светости. ВДС је припремило 400 пакетића са иконицама, даром Патријарха Српског, слаткишима, играчкама и божићним бројем Светосавске звонице. Велику захвалност ВДС дугоје свима који су помогли.

У четвртак 3. јануара 2013. г. о. Владимир Марковић је посетио село Лешак где је са вероучитељем Милутином Попадићем и домаћином, протом Мирољавом Попадићем поделио 300 пакетића деци. Деца су пакетиће добила испред Храма Успења Пресвете Богородице у Лешку и радосно заблагодарила свима који су их својом пажњом обрадовали. Сутрадан 4. јануара заједно са оцем Исајом, монахом манастира Високи Дечани, посетили су Осојане, где су у школи деци поделили 100 пакетића.

Извор: ВДС

У БЕОГРАДУ

Божићно сабрање

Његово Преосвештенство Епископ хвостански Г. Атанасије, началствовао је на радосни празник Рођења Господњег, Светом Архијерејском Литургијом у Саборној цркви у Београду.

Поред многобројног верног народа, Светој Литургији су присуствовали Патријарх српски Г. Иринеј и председник Републике Србије г. Томислав Николић са супругом, представници Војске Србије, као и републичке и градске власти.

Извор: Инфо служба СПЦ

У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Крсна слава

У сриједу, 9. јануара 2013. г. Православна Црква прославила је празник Св. архијакона Стефана. Овај светитељ прославља се и као крсна слава Републике Српске. Тим поводом у Саборном храму Христа Спаситеља у Бања Луци Светом Архијерејском Литургијом началствовао је Епископ зворничко-тузлански Г. Василије, уз саслужење Владике бањалучког Г. Јефрема и свештенства Епархије бањалучке. Молитвено учешће у Светој Литургији узели су и представници државне власти: предсједник РС г. Милорад Додик, министри Владе РС, посланици Народне скупштине РС, највиши представници Војске, универзитета и других друштвених и културних заједница.

Извор: Епархија бањалучка

У ПЕЋАРШИЈИ

Божићна радост

Прослава празника Рођења Господа Исуса Христа под сводовима древ-

Саопштење Епархије рашко-призренске поводом скрнављења пет православних гробала на Косову и Метохији и других инцидената, Призрен-Грачаница, 21. јануара 2013.

Само недељу дана након вандалског скрнављења 50 гробова на православном гробљу у Косову Польју, албански екстремисти кренули су у нови поход против гробала уништавајући на десетине гробова на пет православних гробала претходне ноћи (20/21. јануар 2013).

1. На горњем гробљу у селу Клокот, недалеко од Гњилана у Косовском Поморављу, јуче поподне је оскрнављено 27 надгробних споменика. Полицијска истрага је започела још синоћ.

2. На православном гробљу у селу Прилужје, општина Вучитрн, синоћ око 23 часа минирана је гробница породице Анђелковић, највећа гробница на гробљу. Делови разбијене гробнице од снажне експлозије разбацини су по околним њивама. Приступ гробљу још није сигуран, јер постоји забринутост да су експлозивне направе постављене и на другим гробовима.

3. На православном гробљу у селу Племетина, општина Вучитрн, оскрнављене су три гробнице, потврдио је локални парох јереј М. П.

4. На православном гробљу у Милошеву, парох из Бабиног Моста јереј Б. К. потврдио је да су се јутрос полиција и ОЕБС могли уверити да је запаљена гробљанска капела и уништено неколико гробова на гробљу.

5. У току ноћи оскрнављено је и 50 српских гробница на православном гробљу у Призрену, потврдио је парох С. Ђ. Косовска полиција потврдила је напад на гробље у Призрену.

Поред ових вандалских напада на гробља, на позив преко *Фејсбука* који је објавила екстремна организације под именом „Албанска народна армија“ у Ђаковици је синоћ дошло до окупљања једног броја припадника ултра-националистичке организације „Самоопредељење“ који су покушали да нападну манастир Пресвете Богородице у Ђаковици где живе једине преостале четири Српкиње из Ђаковице (монахиње Теоктиста и Јоаникија и старице Васиљка и Нада). Захваљујући присуству већег броја припадника Косовске полиције и КФОР-а напад је онемогућен и црква, која је иначе до темеља разрушена у погрому 2004. године, није оштећена. Монахиње и старице су у добро и безбедно.

Епархија рашко-призренска најоштреје осуђује овај нови талас насиља који по много чему подсећа на онај из 2004. и који је као и тада кукавички усмерен против гробала и светиња Српске Православне Цркве. Синоћна збивања, нажалост, показују да се на Косову и Метохији мало шта променило од 2004. године и да и даље постоји велики потенцијал за етнички и верски мотивисано насиље који спроводе екстремне организације под видом патриотизма. Ових дана када Савет Европе расправља о људским правима на Косову и Метохији, свет може још једном да се увери у ком правцу се креће друштво у коме се скрнаве породичне гробнице и нападају и скрнаве хришћанске светиње и обележја. За овакво понашање понајмање се могу тражити оправдања или поводи у најновијим тензијама у Прешевској долини, јер скрнављења српских светиња и гробала трају већ годинама.

Епископ Теодосије је јутрос из Призрена затражио већи степен заштите православних верских објеката и гробала и апеловао на међународну заједницу да не дозволи дивљање националиста који не само што наносе бол и штету преосталим Србима који живе на Косову и Метохији већ и огромну срамоту албанском народу.

Извор: Епархија рашко-призренска

не Пећке Патријаршије отпочела је у рану зору божићним јутрењем испуњеним молитвама Богомладенцу. Свету Литургију у Саборној цркви Пећке

Патријаршије служио је Владика лиљански Г. Јован. Светом причешћу су приступиле сестре монахиње на челу са игуманијом мати Февронијом, као и ➔

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

сви сабрани верници који су и из даље околине манастира, међу којима је било и оних из Београда, Ниша, Гњилана и других српских крајева. Истог дана у посету манастиру и Епископу липљанској дошли су и г. Рикардо Ђева, шеф УНМИК-а за Метохију, пуковник Туђи, командант италијанског контингента као и командант словеначког контингента потпуковник Томшић, обојица са својим сарадницима, који су се задржали у дужем и срдочном разговору.

Извор: Епархија рашко-призренска

У ЕПАРХИЈИ БАЧКОЈ

Први војни свештеници

У оквиру процедуре за пријем официра у верску службу Војске Србије, са циљем стицања богослужбене праксе, у новосадској Успенској цркви и манастиру Ковиљ, 9. јануара 2013. г. рукоположени су први кандидати за војне свештенике. Током Литургије коју је у новосадској Успенској цркви, уз саслужење архимандрита Јована (Радосављевића), свештеника и ђаконâ из Новог Сада, служио Епископ бачки Иринеј, ђакон Ђорђе Стојисављевић, кандидат за војног свештеника, рукоположен је у презвитерски чин. Уз саслужење свештенствâ и монаштвâ, у манастиру Ковиљ Литургију је служио Епископ јегарски Порфирије, који је Селимира Вагића, будућег војног свештеника, рукоположио у чин ђакона.

Извор: Информативна служба ЕП. бачке

У ВОЛОГОНГУ

Прослава Богојављења

На велики празник Богојављења Владика аустралијско-новозеландски Иринеј служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Св. Крститеља и Претече Јована у Вологонгу а саслуживали су му надлежни парох о. Бранко Босанчић и ђакон Немања Мрђеновић. У току службе крштен је мали Стефан, који је први приступио Светом причешћу, а за њим и

многобројни верни народ. Освештавању богојављенске воде присуствовала су и два свештеника из оближње Антиохијске Православне Цркве.

Извор: Епархија аустралијско-новозеландска

ИСТОРИЈСКИ ДАН ЗА СРПСКИ НАРОД

Посмртни остаци Краља Петра II стigli у Отаџбину

У пратњи Принца Александра, унука Краља Петра II, 22. јануара 2013. г. на београдском аеродрому Никола Тесла приспели су посмртни остаци Краља Петра II, које су уз највише државне почести дочекали ЊКВ Престолонаследник Александар и Принцеза Каталина са децом и са кћерком Принцезе Катарине Алисон, председник Владе Републике Србије г. Ивица Дачић, саветник председника Републике проф. др Оливер Антић, Владика хвостански Г. Атанасије, као и чланови Одбора за пренос посмртних остатака чланова Краљевске породице.

Посмртни остаци покојног Краља су затим уз почасну пратњу пренети до Краљевске капеле Св. Андреја Првозваног поред Краљевског двора на Дедињу, док су му пошту одавали многобројни грађани дуж пута од београдског аеродрома до Краљевског двора. Ковчег са телом Краља, прекривен српском заставом и краљевским регалијама, је унет у капелу, где је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, уз саслужење Преосвећене Господе епископа: будимљанско-никшићког Јоаникија, хвостанског Атанасија и ремезијанског Андреја, служио помен Краљу, у присуству чланова Краљевске породице, премијера Србије Ивице Дачића, представника Цркве и верских заједница у Србији, чланова саветодавних тела Круне и великог броја грађана Београда и Србије који су се окупили испред капеле.

После службе, Патријарх српски Иринеј је у свом обраћању истакао: „Коначно смо дочекали овај тужно-

радосни дан, дуго жељен и очекиван. Дан од историјског значаја за цео српски народ“.

Извор: Информативна служба СПЦ

У ВУКОВАРУ

Протести Хрвата због ћирилице

ХДЗ тражи одлагање примене Уставног закона о правима националних мањина у складу са којим се у Вуковару Србима мора омогућити право службене употребе српског језика и писма јер њихов удео у становништву града прелази једну трећину.

Потпредседник ХДЗ-а, вуковарски жупан Божо Галић писао је председнику Иви Јосиповићу молећи га да својим ауторитетом заустави увођење двојезичности у Вуковар јер за то још не постоје услови.

Стожер за одбрану хрватског Вуковара најављује протест против двојезичности који ће се 2. фебруара одржати у граду на Дунаву, преноси ријечки „Нови лист“. Вуковарски Хрвати су узнемирили, али нису ни Срби без брига кад је реч о двојезичности. У вези с писмом нема спора, Срби су се определили да на плочама којима се означавају државне, жупанијске и градске институције уз латиничне буду и ћирилићни написи. Међутим, Срби у Хрватској нису јединствени око тога да ли говоре ијекавицом или екавицом. Због тога, на пример, још нису одлучили да ли ће ћирилицом писати Вуковарско-србијеска или Вуковарско-сремска жупанија.

Извор: <http://www.telegraf.rs>

ДОБРОЧИНСТВО
Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

СВЕТА ЗЕМЉА
06 - 11. март
25. април - 10. мај
28. април - 06. мај
Јерусалим, Витлејем, Назарет...

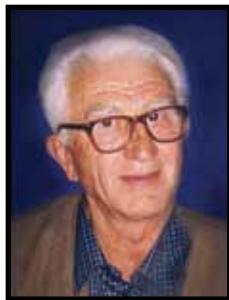
БУДИМПЕШТА - СЕНТАНДРЕЈА
03 - 06. април

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

Стеван Ранкић (1940-2012)

На дан Св Игњатија Богоносца опелом у родном азбуковачком Рујевцу испраћен је на вечни починак Стеван Ранкић. Рођен непосредно пред Други светски рат, животни пут је градио како су заповедале обавезе породице са супругом Живком и петоро деце. Стеван је у потрази за пословима био и на привременом раду у иностранству. Када је у родном селу започео са радом рудник, он се у истом обрео са својим комшијама, поправљајући и другу инфраструктуру неопходну за опстанак у брдовитом селу. У духовној обнови свога краја, са још неколико домаћина, иницирао је изградњу Храма Св великомученице Марине. Поменути храм је убрзо благословом Епископа Лаврентија постао манастирски те заједно са оним у Соко граду и Богоштици представља право духовно овог краја. У име тридесет и два свештеника и ђакона и преко три стотине сродника, комшија и пријатеља, на опелу се од почившег Стевана опростио о. Милош Петровић из Лознице:

„Где ћеш човече поставити срце своје, у ком ћеш се то утврђењу настанити, да таласи туге којима нико од земнородних није умакао не преплаве радост твоју? И ко је то од

нас прошао животном стазом да га у стопу, као по трагу, није пратила сумашедша и страшна смрт? А опет, страшно дело смрти постаде попут мерила за род људски, јер се на тој великој вододелници, као што рече преподобни Јустин Ђелијски, испитују дела наша. И оно што може да се провуче испод овог немилосрдног и непристрасног бријача, да прође кроз ову вододелницу, вредно је спомињања и памћења. Сви ми који га познајемо било лично, било преко његовог потомства и сродника, сви ми који смо се у оволиком броју окупили да принесемо молитве Господу за душу његову, не сведочимо ли о честитости покојног Стевана.

Заиста добром и спасоносним делима украси се за живота Стеван! Само на сигурном крајеутаоном камену Истине, Истине која је кроз две хиљаде година победоносно прошла кроз ватру и воду сваког људског опита! Тврђава наша и место радости и Вечитог Спомена Божијег јесте Васкрсење Христово, набујала река вечитог и изобилног живота! Вером у Васкрсење Христово, као по сувом, прођоше хришћани кроз животно море туге и бесмисла, победише царства и повикаше у име Онога који победи свет, грех и смрт: „Где ти је смрти жалац!“ Помолимо се да покојног Стевана и нас по оваквој вери позна Господ у дан Свога Доласка и свеопштег Васкрсења!

Јереј Милош Петровић

Јеромонах Ромило Ружић (1943-2012)

Дана 30. новембра 2012. г преставио се у Господу јеромонах Ромило из манастира Св. Петка из Извора код Параћина.

Рођен је 21. априла 1943. г. као јединац мајке Зорке и оца Радомира Ружића. На крштењу је добио име Радан. У периоду од 1968-1970. похађа монашку школу у манастиру Острог. Једно време је био и возач тадашњем управнику и настојатељу монашке школе а садашњем Патријарху српском Иринеју.

На монашењу 1/14. јула 1973. г. добија име Ромило. Своје монашке дана проводио је у манастирима Раваница и Св. Петка.

Опело јеромонаху Ромилу служио јеprotoјереј-ставрофор Младен Симоновић у име Владике браничевско-пожаревачког Г. Игњатија на гробљу манастира Раванице, уз саслужење шеснаест презвитера и ђакона, а у присуству монахиња манастира Раваница и Св. Петка.

Бог да му душу прости. Вјечнаја памјат!

Војислав Рујић

Стојанка Олујић (1932-2013)

На месном гробљу у Церни код Винковаца 22. јануара 2013. г сахрањена је Стојанка Олујић, Православна Мајка – како су је сви звали, чију су комплетну породицу ликвидирали и брутално убили припадници ХОС-а 1992. само зато сто су били Срби. Опело је обавио protoјереј-ставрофор Предраг Азап у присуству мештана и пријатеља ове породице. Опелу је присуствовао и дожупан вуковарско-сремски г. Ђорђе Ђурчић.

За убиство Олујићевих, супружника Радомира (38) и Анке (37) и њихове деце Милене (16) и Марка (13), петорица бивших припадника ХОС-а проглашена су кривим за ратни злочин против цивила. Вијеће за ратне злочине вуковарског Жупанијског суда 2008. их је осудило на укупно 57 година затвора. Петорици припадника ХОС-а злочин је доказан и многим исказима, образложио је судија и као мотив злочина навео српску националност Радомира Олујића.

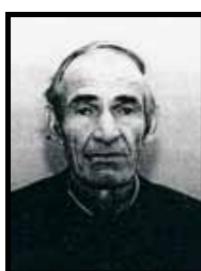
Инфо-служба Епархије ОСПИБ

Мрђа Боса (1929-1985) и Мрђа Гојко (1929-2003)

Сјећање на наше упокојене родитеље, Босу и Гојку Мрђа из села Миљевци на планини Грмеч. Захвални синови и кћери са породицама.

Прилог од 20 евра Православљу шаље Борка Милуновић из Салцбурга, Аустрија.

1. ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНИ начин (у Руса, Грка и Светогорца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, и наново од 2008. године) – са програмирањем и откуцањем часова и четвртина, а по избору, и даљинским управљањем.

ПРЕДНОСТИ у односу на ЗАПАДНИ начин: 1.1. Звоњење не потреса звоник; 1.2. Знатно више звона може да стане у исти простор; 1.3. Укључењем, односно искључењем, звоњење истог трена почне, односно престане. 1.4. Качење звона је простије, и због тога је знатно јефтиније; 1.5. Потрошња ел. енергије је низка; 1.6. Ако престане ел. напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити. 1.7. Са више звона у хармонији, могу се ручно, али и програмирани изводити мелодије – без додатних чекића и ел. магнета.

2. ОБНОВА старих, механичких, од историјског значаја ЧАСОВНИКА

3. ЧАСОВНИЦИ нови и тачни и још сами пре лазе на „зима-лето“ време.

ЈЕМСТВО: 3 ГОДИНЕ

szeljko7@verat.net (szeljko7@gmail.com)

ЖЕЛ-МИР*

026/312 752; 065 (064)/920 5 851;

064/20 80 145

САЈТ: zelmir.atspace.com

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:	ПТТ број и град:		
Адреса:	Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
<i>Православље</i>	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
<i>Православни мисионар</i>	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
<i>Теолошки последи</i>	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
<i>Гласник СПЦ</i>	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
<i>Светосавско звонце</i>	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија

ЛИГРАП Доо
34312 Белосавци, Топола
телефон +381 34 6883 502
моб. +381 63 602 536
+381 65 8073 135
www.ligrap.com
e-mail: livenicaligrap@yahoo.com